2017

NACIONĀLAIS ATTĪSTĪBAS PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

SIA "AC Konsultācijas"

VALSTS SOCIĀLĀS APRŪPES CENTRA „KURZEME” FILIĀLES „LIEPĀJA” REORGANIZĀCIJAS PLĀNS

Pasūtītājs: **Kurzemes plānošanas reģions, Avotu iela 12, Saldus, LV-3801**

Izpildītājs: **SIA "AC Konsultācijas", Balasta dambis 70a-1, Rīga, LV-1048**

Kontaktpersonas: Plāna izstrādes vadītāja Ārija Martukāne, tel. 67873810

Plāna izstrādes koordinatore Lelde Šarķe, lelde.sarke@ack.lv, tel. 67873810

Satura rādītājs

Saīsinājumu saraksts....3

Galveno jēdzienu skaidrojumi....5

Ievads....8

1. Reorganizācijas mērķis un pamatojums....9

2. Esošās situācijas apraksts....13

2.1. VSAC “Liepāja” izvietojums....13

2.2. VSAC “Liepāja” pieejamība....15

2.3. Īsa VSAC “Liepāja” darbības vēsture....15

2.4. Informācija par VSAC “Liepāja” esošajiem bērniem....16

2.5. Informācija par VSAC “Liepāja” personāla resursiem....18

2.6. VSAC “Liepāja” esošās infrastruktūras un funkcionālā pielietojuma analīze....20

2.7. Informācija par VSAC “Liepāja” budžetu....24

3. Priekšlikumi VSAC bērnu filiāles reorganizēšanai....26

3.1. Risinājums VSAC bērnu filiāles ēkas turpmākai izmantošanai....26

3.2. Risinājumi infrastruktūras pielāgojumiem....27

3.3. VSAC bērnu filiāles bērnu pārvietošanas plāns....28

3.4. Risinājums personāla resursu turpmākai izmantošanai....30

3.5. Veicamās darbības, atbildīgie un laika grafiks....31

3.6. Reorganizācijas veikšanai nepieciešamais finansējums un tā avoti....34

Kopsavilkums un rekomendācijas....36

Pielikumi....40

1. pielikums....40

2. pielikums....42

3. pielikums....43

4. pielikums....46

5. pielikums....55

Saīsinājumu saraksts

ANO - Apvienoto Nāciju Organizācija

BSAC – Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija bērniem

BSAC bērni – Ārpusģimenes aprūpē esoši bērni un jaunieši līdz 17 gadu vecumam (ieskaitot), kuri saņem valsts vai pašvaldības finansētus BSAC pakalpojumus

BTAL - Bērnu tiesību aizsardzības likums

DI – Deinstitucionalizācija

DSPC – Daudzfunkcionāls sociālo pakalpojumu centrs

ERAF – Eiropas Reģionālās attīstības fonds

ES – Eiropas Savienība

ETS- Eiropas teritoriālā sadarbība

FT – Funkcionāli traucējumi

GRT – Garīga rakstura traucējumi

ĢVPP – Ģimeniskai videi pietuvināts pakalpojums

KPR – Kurzemes plānošanas reģions

KPR DI plāns – Kurzemes plānošanas reģiona deinstitucionalizācijas plāns

LNAP - Latvijas Nacionālās attīstības plāns

LM – Labklājības ministrija

MK – Ministru kabinets

MK 313 - Ministru kabineta 16.06.2015. noteikumi Nr.313 “Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 9.2.2.specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt kvalitatīvu institucionālai aprūpei alternatīvu sociālo pakalpojumu dzīvesvietā un ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu pieejamību personām ar invaliditāti un bērniem" 9.2.2.1.pasākuma "Deinstitucionalizācija" īstenošanas noteikumi”

MK 338 – Ministru kabineta 13.06.2017. noteikumi Nr. 338 “Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”

MK 431 – Ministru kabineta 12.12.2000. noteikumi Nr. 431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām”

PMLP – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Projekts - Eiropas Sociālā fonda līdzfinansēts projekts Nr.9.2.2.1./15/I/004 „Kurzeme visiem”

SBSP – Sabiedrībā balstīti sociālie pakalpojumi

SPSR – Valsts informācijas sistēma “Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrs”

VSAC bērnu filiāle - Valsts sociālās aprūpes centra “Kurzeme” filiāle “Liepāja” bērnu nodaļa

VSAC “Kurzeme” – Valsts sociālās aprūpes centrs “Kurzeme”

VSAC “Liepāja” – Valsts sociālās aprūpes centra “Kurzeme” filiāle “Liepāja”

Galveno jēdzienu skaidrojumi

Alternatīvā aprūpe – bērnu, kas palikuši bez vecāku gādības, aprūpe. ANO Bērna tiesību konvencijā izmantots un starptautiski atzīts jēdziens. Nostiprināts un detalizēti skaidrots ANO Ģenerālās asamblejas 64.sesijā pieņemtajā rezolūcijā 64/142 "Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi".[1] Latvijas normatīvos aktos *alternatīvās aprūpes* jēdziena vietā tiek izmantots *ārpusģimenes aprūpes* jēdziens. Latvijā formālo ārpusģimenes aprūpi nodrošina aizbildnis, audžuģimene vai bērnu aprūpes iestāde.[2]

Audžuģimene – ģimene vai persona, kas nodrošina aprūpi bērnam, kuram uz laiku vai pastāvīgi atņemta viņa ģimenes vide vai kura interesēs nav pieļaujama palikšana bioloģiskajā ģimenē līdz brīdim, kad bērns var atgriezties savā ģimenē vai, ja tas nav iespējams, tiek adoptēts, viņam nodibināta aizbildnība vai bērns ievietots bērnu aprūpes iestādē.[3]

Bārenis – bērns, kura vecāki ir miruši vai likumā noteiktajā kārtībā atzīti par mirušiem.[4]

Bez vecāku gādības palicis bērns – bērns, kura vecāki nav zināmi, ir pazuduši vai ilgstošas slimības dēļ nespēj realizēt aizgādību vai kura vecākiem atņemtas aprūpes vai aizgādības tiesības.[5]

Bērna aprūpe – bērna aprūpe nozīmē viņa ikdienas uzturēšanu, kas ietver ēdiena, apģērba, mājokļa un veselības aprūpes nodrošināšanu, bērna kopšanu un viņa izglītošanu, audzināšanu, kā arī garīgās un fiziskās attīstības nodrošināšanu, pēc iespējas ievērojot viņa individualitāti, spējas un intereses un sagatavojot bērnu neatkarīgai dzīvei.[6]

Daudzfunkcionāls sociālo pakalpojumu centrs – centrs, kas nodrošina vairāku veidu sociālos pakalpojumus dažādām klientu grupām, kā arī iesaista klientus sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes pasākumos, nepieļaujot savstarpēji nesaderīgu klientu grupu darbību vienlaikus.[7]

Deinstitucionalizācija (DI) – pakalpojumu sistēmas izveide, kas sniedz personai, kurai ir ierobežotas spējas sevi aprūpēt, nepieciešamo atbalstu, lai tā spētu dzīvot mājās vai ģimenes vidē.[8] DI ir ilgstošs process, kura laikā pakalpojumus institūcijās aizstāj ar pakalpojumiem personas dzīvesvietā.

ES Kopējās vadlīnijas - Eiropas Komisijas izstrādātas Eiropas vadlīnijas pārejai no institucionāliem uz SBSP.[9]

---

1 The United Nations. Guidelines for the Alternative Care of Children. 2009. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/64/142&referer=/english/&Lang=E
2 Sociālo pakalpojumu aģentūra. "Specializētās audžuģimenes - ārpusģimenes aprūpes modeļa attīstība Latvijā", http://www.krize.lv/petijums-par-latvijas-audzugimenem/
3 Bērnu tiesību aizsardzības likums. 1. pants. https://likumi.lv/doc.php?id=49096
4 Bērnu tiesību aizsardzības likums. 1. Pants. https://likumi.lv/doc.php?id=49096
5 Bērnu tiesību aizsardzības likums. 1. Pants. https://likumi.lv/doc.php?id=49096
6 Sociālo pakalpojumu aģentūra. "Specializētās audžuģimenes - ārpusģimenes aprūpes modeļa attīstība Latvijā", http://www.krize.lv/petijums-par-latvijas-audzugimenem/
7 Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem. XXIII nodaļa.
8 Labklājības ministrija. Rīcības plāns deinstitucionalizācijas īstenošanai 2015.-2020. gadam. 3.lpp. http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/null/2015_15_07_ricplans_final.pdf
9 Publicētas: 2013. gads, www.deinstitutionalisationguide.eu

Ģimenes atbalsta centrs – vieta, kurā nodrošina sociālā darba, karitatīvā sociālā darba, sociālās aprūpes, sociālās rehabilitācijas un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumus bērniem un vecākiem savstarpējo attiecību, saskarsmes un konfliktu risināšanas prasmju attīstīšanai.

Grupu māja (dzīvoklis) bērniem ar FT - Pakalpojuma sniegšanas vieta, kas līdzīga "jauniešu mājai", kurā aprūpi nodrošina bērniem un pusaudžiem (no 12 gadu vecuma) ar funkcionāliem traucējumiem.[10]

Ģimeniskai videi pietuvināts pakalpojums – pakalpojuma forma, kas paredz bērna aprūpes organizēšanu mazās grupās, atbilstoši bērna individuālajām vajadzībām un bērna labākajām interesēm, kas veicina ģimenisku sajūtu un individuālu pieeju, ar vienu vai vairākiem aprūpes speciālistiem, kas pilda vecāku funkcijas (šī aprūpe tiek organizēta speciāli izveidotās grupās).[11]

Individuālo vajadzību izvērtēšana – process, kura gaitā tiek noteikts bērna stāvoklis, situācija, raksturlielumi u.c. rādītāji.[12]

Infrastruktūra – teritoriālās struktūras sastāvdaļa, kuru veido transporta, sakaru, enerģētikas, ūdenssaimniecības un citu tīklu un objektu sistēmas, kā arī mājokļi un citi objekti un to izkārtojums kādā teritorijā.[13]

Jauniešu māja – vieta, kurā nodrošina sociālās rehabilitācijas pakalpojumus bērniem, kas sasnieguši 15 gadu vecumu. Jauniešu māja var tikt veidota kā atsevišķas dzīvokļa tipa sociālā pakalpojuma sniegšanas vietas (tai skaitā dzīvojamās mājas vai dzīvokļi).[14]

Pakalpojums ģimenes vidē – alternatīvās aprūpes veids, kurā īstermiņā vai ilgtermiņā bērnam tiek nodrošināta aprūpe audžuģimenē vai aizbildnībā un šī aprūpe tiek nodrošināta aprūpes sniedzēja dzīvesvietā.[15]

Pamatnostādnes – ANO ģenerālā asamblejā pieņemtā rezolūcija Nr. 64/142 "*Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi*"[16]

Sabiedrībā balstīti sociālie pakalpojumi – Sociālie pakalpojumi "Eiropas kopējo vadlīniju pārejai no institucionālās uz sabiedrībā balstītu aprūpi" izpratnē, kas tiek sniegti vai plānoti ārpus sociālās aprūpes institūcijām (BSAC un BSAC). Šie sociālie pakalpojumi personai sniedz atbalstu FT radīto ierobežojumu pārvarēšanai, dodot iespēju dzīvot mājās, un bērnu gadījumā – augt ģimenes vai tai pietuvinātā vidē, ietverot

10 Saskaņā ar bērnu individuālo vajadzību izvērtešanas laikā lietoto pakalpojumu sarakstu "Pakalpojumi bērniem DI procesā"
11 European Expert Group on the Transition from Institutional to Family Based Care. "Common European Guidelines on the Transition from institutional to Community-based Care". 28.lpp http://www.deinstitutionalisationguide.eu/wp-content/uploads/2016/04/GUIDELINES-Final-English.pdf
12 „Bāreņa un bez vecāku gādības palikuša bērna attīstības vērtēšanas kritēriju un individuālā izvērtējuma metodika", http://www.lm.gov.lv/upload/berni_c/berna_metodika_aa_gala_220716.pdf
13 „Noteikumi par Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2007.-2013.gadam", https://likumi.lv/doc.php?id=139505
14 Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem. 43. pants. https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzejiem
15 European Expert Group on the Transition from Institutional to Family Based Care. "Common European Guidelines on the Transition from institutional to Community-based Care". 26.lpp http://www.deinstitutionalisationguide.eu/wp-content/uploads/2016/04/GUIDELINES-Final-English.pdf
16 Tulkojums latviešu valodā pieejams LR Labklājības ministrijas mājas lapā http://www.lm.gov.lv/text/3289

preventīvos pasākumus, lai novērstu institūciju pakalpojumu nepieciešamību. SBSP ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem ietver aprūpi ģimenes vidē: pie aizbildņa vai audžuģimenē, kā arī uzturēšanos ģimeniskai videi pietuvinātā pakalpojumā vai "jauniešu mājā".[17]

Specializēta audžuģimene – īpaši sagatavota audžuģimene, kura nodrošina bērna vecumam, individuālajai attīstībai un sociālajām iemaņām atbilstošu aprūpi[18]- piemēram, specializētā audžuģimene bērniem ar GRT, FT. Specializētai audžuģimenei nepieciešama speciāli sagatavota vide, zināšanas, prasmes bērna uzņemšanai un aprūpei.[19]

Standarti – FICE (*Fédération Internationale des Communautés Educatives*), IFCO (*International Foster Care Organisation - Starptautiskā Audžuvecāku organizācija*) un SOS Children's Villages (*SOS bērnu ciemati*) izstrādāti ārpusģimenes aprūpes kvalitātes standarti Eiropā. "*Standarti bērnu alternatīvai aprūpei Eiropā*".[20]

17 Labklājības ministrija. Rīcības plāns deinstitucionalizācijas īstenošanai 2015.-2020. gadam. 3.lpp http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/null/2015_15_07_ricplans_final.pdf
18 Latvijā pirmā pētījuma par audžuģimenēm prezentācija. http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/6/faktu_lapa_31102016.pdf
19 Sociālo pakalpojumu aģentūra. "Specializētās audžuģimenes - ārpusģimenes aprūpes modeļa attīstība Latvijā". http://www.krize.lv/petijums-par-latvijas-audzugimenem/
20 Quality4Children Standarts. DefenceforChildrenInternational, 2007. www.quality4children.info

Ievads

Valsts sociālās aprūpes centra "Kurzeme" filiālē „Liepāja" (turpmāk - VSAC "Liepāja") pakalpojumus saņem gan bērni, gan pilngadīgas personas[21]. Pamatojoties uz iespēju nodalīt bērnu un pilngadīgo personu nodaļas, ēku tālākās izmantošanas risinājumus un darbinieku piesaisti abām pakalpojuma saņēmēja grupām, SIA "AC Konsultācijas" izstrādā reorganizācijas plānu Valsts sociālās aprūpes centra "Kurzeme" filiāles „Liepāja" bērnu nodaļai (turpmāk – VSAC bērnu filiāle).

Reorganizācijas plānu veido četras nodaļas – reorganizācijas mērķis un pamatojums, VSAC bērnu filiāles esošās situācijas apraksts, priekšlikumi institūcijas reorganizēšanai, kā arī kopsavilkums un rekomendācijas.

VSAC bērnu filiāles reorganizācijas mērķa un pamatojuma sadaļā skaidrota nepieciešamība pēc pārmaiņām bērnu aprūpē, lai nodrošinātu bērna labākajām interesēm un individuālajām vajadzībām atbilstošu aprūpi, kas atbilst mūsdienu prasībām un starptautiskajiem standartiem.

Esošās situācijas aprakstā ietverta informācija par VSAC bērnu filiāles izvietojumu, pieejamību, darbības vēsturi, bērniem, personāla resursiem, esošo infrastruktūru un budžetu. Esošās situācijas apraksta izstrādē izmantotas vairākas datu ieguves metodes – informācijas pieprasīšana no VSAC bērnu filiāles; dokumentu un statistikas datu analīze; tikšanās ar KPR, VSAC bērnu filiāles vadību, darbiniekiem un bērniem, LM; VSAC bērnu filiāles darbinieku anketēšana. VSAC "Liepāja" esošās ēkas tehniskā stāvokļa novērtēšanai veikta būves tehniskā apsekošana, identificējot nepieciešamos darbus infrastruktūras turpmākai uzturēšanai un izmantošanai.

Sadaļā **priekšlikumi VSAC bērnu filiāles reorganizēšanai** sniegti priekšlikumi institūcijas reorganizēšanai, t.sk. alternatīvas ēku turpmākai izmantošanai un pielāgošanai, VSAC bērnu filiāles bērnu pārvietošanas plānam, personāla resursu turpmākai izmantošanai, iespējamais VSAC bērnu filiāles reorganizācijas laika grafiks un reorganizācijas veikšanai nepieciešamais finansējums un tā avoti.

Kopsavilkuma un rekomendāciju sadaļā apkopoti galvenie secinājumi par VSAC bērnu filiāles situāciju un sniegtas rekomendācijas iesaistītajām pusēm institūcijas reorganizēšanai.

[21] VSAC klientu skaits uz 31.12.2016 – ir 53 bērni un 32 pilngadīgas personas

1. Reorganizācijas mērķis un pamatojums

VSAC bērnu filiāles reorganizācijas mērķis ir rast risinājumus, lai uzlabotu situāciju bāreņiem un bez vecāku gādības palikušajiem bērniem, kuri šobrīd dzīvo un saņem pakalpojumus VSAC bērnu filiālē, pārveidojot ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojumu SBSP, atbilstoši starptautiskām vadlīnijām bērnu alternatīvai aprūpei.

VSAC bērnu filiāles reorganizācijas pamatojums.

Sociālo pakalpojumu aģentūras veiktajā pētījumā "Specializētās audžuģimenes - ārpusģimenes aprūpes modeļa attīstība Latvijā" norādīts, ka dzīve institūcijā negatīvi ietekmē gan bērna garīgo, gan fizisko attīstību. Agrīnā vecumā nonākot bērnu aprūpes centros, bērniem tiek apgrūtināta prasme izveidot dabīgu, veselīgu un stabilu piesaisti, kas veido bērna personību. Piedzīvojot šķiršanos no vecākiem, kā arī nesaņemot nepieciešamo uzmanību un rūpes ģimenē, vairumam sociālās aprūpes centros dzīvojošo bērnu tiek traumēta spēja emocionāli piesaistīties, kā rezultātā bērnam veidojas naids un agresija, nespēja uzticēties, visatļautība.

Ilgu laiku institucionālās aprūpes formas pieaugušajiem un bērniem ir dominējušas Eiropā, tomēr institūcijās ir konstatēti cilvēktiesību pārkāpumi un pierādīta institucionalizācijas traumējošā ietekme uz bērniem. ES Kopējās vadlīnijas[22] uzsver, ka esošā institucionālā aprūpe nevar nodrošināt uz personu vērstus pakalpojumus un nepieciešamo atbalstu, kas vajadzīgs pilnīgai integrācijai. Fiziskā nodalīšana no sabiedrības un ģimenēm būtiski ierobežo institūcijās dzīvojošo vai augušo personu spējas un gatavību dzīvei, kā arī iespējas pilnībā iesaistīties savas tuvākās kopienas un plašākas sabiedrības dzīvē. Vispāratzītajām Eiropas cilvēku pašcieņas, vienlīdzības un cilvēktiesību nodrošināšanas vērtībām vajadzētu kalpot par galvenajiem principiem, attīstot 21. gadsimtam atbilstošu sociālās aprūpes un atbalsta sistēmu. Eiropas Komisijas norāda, ka ir jāsniedz palīdzība un atbalsts vājākām iedzīvotāju grupām - īpaši bērniem. *Eiropas izaugsmes stratēģijā* „Eiropa 2020"[23] tika noteikti ambiciozi iesaistīšanās paplašināšanas mērķi, kuru sasniegšanai ir jāveic daudzi pasākumi mazturīgu un no sabiedrības atstumtu cilvēku integrācijas un pienācīgu dzīves apstākļu nodrošināšanas veicināšanai. Eiropas Savienības dalībvalstu galvenais izaicinājums ir nodrošināt, lai DI process tiktu veikts tā, lai tiktu ievērotas mērķa grupu tiesības, mazināts negatīvās ietekmes risks un nodrošināts pozitīvs iznākums visām iesaistītajām personām. **DI procesam ir jānodrošina, lai jaunajā aprūpes un atbalsta sistēmā tiktu respektētas katras personas un tās ģimenes tiesības, cieņa, vajadzības un vēlmes**.

ANO ģenerālā asamblejā pieņemtā rezolūcija Nr. 64/142 "*Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi*"[24] nosaka, ka dalībvalstu centieniem jābūt maksimāliem, lai garantētu, ka katram bērnam, kurš palicis bez vecāku gādības, tiktu noteikti un īstenoti vispiemērotākie alternatīvās aprūpes veidi. Minētajās Pamatnostādnēs ir uzsvērts, ka visos lēmumos par alternatīvo aprūpi vienmēr jāņem vērā, ka bērnu vēlams paturēt pēc iespējas tuvāk tā pierastajai dzīvesvietai, lai atvieglotu saskarsmi un bērna potenciālo atkalapvienošanos ar ģimeni, un bērna izglītība, kultūras un sociālā dzīve tiktu pēc iespējas mazāk traucēta. Savukārt, Pamatnostādņu 25.punkts nosaka, ka tur, kur vēl aizvien ir lielas aprūpes iestādes, jāizstrādā

22 Eiropas komisija. Eiropas vadlīnijas pārejai no institucionālās uz sabiedrībā balstītiem pakalpojumiem. 2013. www.deinstitutionalisationguide.eu
23 Europe Commision. Europe strategy 2020. https://ec.europa.eu/info/strategy/european-semester/framework/europe-2020-strategy_en
24 Tulkojums latviešu valodā pieejams LR Labklājības ministrijas mājas lapā http://www.lm.gov.lv/text/3289

alternatīvas, kas ļaus šīs iestādes pakāpeniski likvidēt, īstenojot vispārēju deinstitucionalizācijas stratēģiju ar precīziem mērķiem un uzdevumiem.

Papildus tam 2007.gadā tika izstrādāti "*Standarti bērnu alternatīvai aprūpei Eiropā*"[25], kuros uzsvērta bērnu vajadzība pēc piesaistes, atbalstošām attiecībām, pieņemšanas, drošības, bērna vecumam atbilstošas aprūpes un stabiliem vides nosacījumiem. Standarti paredz, ka ārpusģimenes aprūpes sistēmas attīstībā ir maksimāli jāorientējas uz ģimeniskas vides vai ĢVPP nodrošināšanu.

Savukārt, BTAL VI nodaļas 32. pants nosaka ārpusģimenes aprūpes mērķi - radīt bērnam aizsargātības sajūtu, nodrošināt apstākļus viņa attīstībai un labklājībai, atbalstīt bērna centienus būt patstāvīgam.[26]

LNAP rīcības virzienos ir noteikts, ka jāstiprina alternatīvo ģimeņu (audžuģimenes, aizbildņi) kustību, pilnveidojot bērnam sniegtos pakalpojumus ārpusģimenes aprūpes laikā.[27] LNAP iekļautās idejas tiek attīstītas vairākos citos plānošanas dokumentos t.sk. Rīcības plānā deinstitucionalizācijas īstenošanai 2015.-2020.gadam[28], Ģimenes valsts politikas pamatnostādnēs 2011.-2017. gadam[29] un Sociālo pakalpojumu attīstības pamatnostādnēs 2014.-2020. gadam[30].

Latvijā uzsāktais DI process un SBSP attīstība norāda uz stingrāku politisko apņemšanos jau tuvākā laikā attīstīt alternatīvas institucionālai aprūpei, kas būtu saskaņā ar bērnu tiesību normām un bērnu vajadzībām. Rīcības plāns deinstitucionalizācijas īstenošanai 2015.-2020.gadam ir vērsts uz ES Kopējo vadlīniju realizēšanu un vienotu pieeju ieviešanu visos plānošanas reģionos, pārejā no institucionālās uz SBSP.[31] MK 313[32] noteikti DI uzraudzības rādītāji, kas tostarp paredz institucionālā aprūpē esošo bērnu skaita samazināšanu Latvijā no 1 799 līdz 720. DI galvenā ideja ir mainīt institucionālās aprūpes sistēmu, liekot primāru uzsvaru uz aprūpes nodrošināšanu ģimenes vidē un pakalpojumiem ģimenei pietuvinātā vidē bērniem, kuri palikuši bez vecāku aprūpes. Harmonizējot un attīstot Latvijas alternatīvās aprūpes sistēmu atbilstoši Eiropas vadlīnijām un starptautiskajām bērnu tiesību normām, pašvaldībās pakāpeniski ir jāveido sociālo pakalpojumu tīklojums, kas ietver gan atbalsta pasākumus bērna izcelsmes ģimenei, gan alternatīvās aprūpes formas. Starptautiskās alternatīvās aprūpes sistēmas galvenos elementus skatīt 1. attēlā.

25 Quality4Children Standarts. DefenceforChildrenInternational, 2007. www.quality4children.info
26 Bērnu tiesību aizsardzības likums. http://likumi.lv/doc.php?id=49096
27 Latvijas Nacionālās attīstības plāns 2014. – 2020.gadam. VARAM, http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/ilgtsp_att/?doc=13858 40.- 42.lpp.
28 Labklājības ministrija. Rīcības plāns deinstitucionalizācijas ieviešanai 2015.-20120.gadam. http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/null/2015_15_07_ricplans_final.pdf Skatīts 2017. gada 27. martā.
29 Labklājības ministrija. Ģimenes valsts politikas pamatnostādnes 2011.-2017.gadam. http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/lmpamn_200111_gvp.pdf Skatīts 2017. gada 27. martā.
30 Labklājības ministrija. Sociālo pakalpojumu attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam. http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates2/lmpam_290713_sp.pdf Skatīts 2017. gada 27. martā.
31Labklājības ministrija. Rīcības plāns deinstitucionalizācijas ieviešanai 2015.-20120.gadam. http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/null/2015_15_07_ricplans_final.pdf Skatīts 2017. gada 1. maijā.
32 MK Noteikumi Nr. 313. Pieejami https://likumi.lv/ta/id/274957-darbibas-programmas-izaugsme-un-nodarbinatiba-9-2-2-specifiska-atbalsta-merka-palielinat-kvalitativu-institucionalai-aprupei

Attēls 1

Starptautiski atzīti bērnu alternatīvās aprūpes sistēmas elementi[33]

Bērna vajadzībās balstītas alternatīvās aprūpes sistēmas pamatelements ir attīstīti pakalpojumi ģimenes vidē t.i. pakalpojumi, kuri tiek nodrošināti ģimenē - izcelsmes, tuvinieku, adoptētaju, aizbildņu vai audžuģimenē. Lai pēc iespējas novērstu bērna izņemšanu no ģimenes butiski ir attīstīt *kopienas pakalpojumus ģimenēm* ar vidējiem un augstiem riskiem[34]. Piemēram, specifiski atbalsta pakalpojumi jānodrošina tiklīdz pašvaldības sociālie darbinieki konstatējuši bērnu aprūpes problēmas: vecāku atkarība, psihiskās veselības traucējumi, vardarbība, ikdienas dzīves vai bērnu audzināšanas prasmju trūkums. Papildus tam atbalsts vajadzīgs ģimenei un bērnam arī krīzes situācijas vai gadījumos, kad bērnam un/vai vecākiem ir smagi FT, GRT vai uzvedības traucējumi un konstatētas citas grūtības. Šajā periodā jāsniedz nepieciešamais atbalsts vecākiem un bērnam/iem, kā arī visos iespējamos veidos jāveicina bērna palikšana izcelsmes jeb bioloģiskajā ģimenē. Kopienas pakalpojumi riska ģimenēm ietver pašvaldības Sociālā dienesta sociālo darbu ar ģimenēm un bērniem, darbu ģimenes atbalsta un krīzes centros, tai skaitā ar iespējām specializēties (vecāku atkarības, vardarbība, garīgas attīstības traucējumi), vecāku atbalsta un izglītojošās programmas (vecāku spēju izvērtēšanai, atbalstu krīzes situācijās, jaunu prasmju apguvei bērna audzināšanā), sociālo darbu ar atkarīgajiem un specifiskas programmas vecākiem ar atkarībām, ģimenes asistentu, atbalsta ģimeņu pakalpojumi, kā arī agrīnās intervences. Prakse norāda uz saistību – attīstot/nodrošinot kopienas pakalpojumus riska ģimenēm, samazinās to bērnu skaits, kuri tiek izņemti no ģimenes.

33 Bērna vajadzībās balstīts audžuģimeņu sistēmas modelis Latvijā. Nodibinājums Sociālo pakalpojumu aģentūra. 2016.g. Pieejams http://www.krize.lv/
34 Riska novērtēšanas kritērijus skatīt Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumu Nr.1037 2.pielikumā.

Tomēr, ja runā par bērniem, kuri pilnībā vai uz laiku ir zaudējuši vecāku aprūpi, alternatīvas aprūpes sistēmas pamatā primāri būtu jābūt bērna palikšanai savas paplašinātās ģimenes lokā, nezaudējot saikni ar radiniekiem, ikdienas dzīvi un atbalsta sistēmām t.i. *aizbildnība*. Šajā gadījumā pašvaldībai būtu jānodrošina atbalsta pakalpojumi aizbildņiem – atbalsta grupas, individuālais atbalsts, apmācības, sociālais darbs ar ģimeni un bērniem.

Kā otrs nozīmīgākais elements šajā sistēmā ir *audžuģimene*, kas ir starptautiski atzīts par visatbilstošāko ģimenes vides ekvivalentu bez vecāku gādības palikušam bērnam.

Sistēmas trešo elementu veido *ģimeniskai videi pietuvināti alternatīvās aprūpes pakalpojumi.* Šajā gadījumā bērna aprūpe tiek organizēta mazās grupās, atbilstoši bērna individuālajām vajadzībām un bērna labākajām interesēm ar vienu vai vairākiem aprūpes speciālistiem, kas pilda vecāku funkcijas. Tādējādi šai aprūpes formai jāveicina ģimeniska sajūta un jānodrošina individuāla pieeja. Atšķirībā no iepriekš nosauktajām, šī aprūpes forma tiek organizēta speciāli izveidotās ģimenes tipa mājvietās, nelielās bērnu grupās. Ārpus Latvijas šis pakalpojums bieži tiek izmantots, ja nav pietiekams audžuģimeņu skaits un vienlaicīgi bērnam nav iespējas dzīvot ģimenē. Dažkārt iezīmējas sasaiste ar specifiskām bērnu grupām, kurām neesot piemērota dzīvošana audžuģimenē. Piemēram, daudzās Eiropas valstīs bērniem, kuri ir vecāki par 15 gadiem, neizmanto audžuģimeņu pakalpojumus, bet ĢVPP – „jauniešu mājas".

Par pēdējo alternatīvās aprūpes sistēmas elementu var uzskatīt pakalpojumus *bērna atbalsta centrā*[35] (angļu v. ekvivalents *residental care)*, kuri būtu jānodrošina visretāk, vismazākajam bērnu skaitam un tikai īpašos gadījumos. Tie tiek nodrošināti gadījumos, kad bērna ikdienas dzīves un labsajūtas nodrošināšanai nepieciešama dažādu speciālistu sadarbība, intensīva psihiskās, fiziskās vai garīgas veselības aprūpe un/vai diennakts novērošana, vai konstatēta bērna fizisko, psihisko, garīgo un uzvedības traucējumu kompleksitāte. Bērna atbalsta centru pakalpojumus raksturo laikā ierobežotas uzturēšanās iespēja, regulāra bērna stāvokļa izmaiņu izvērtēšana, neliels bērnu skaits, liels speciālistu skaits uz vienu bērnu (7 un vairāk) un specializācija konkrētas problēmu grupas risināšanai. Pakalpojums var tikt organizēts kā specializētas programmas (piem., terminēta atbalsta programma pusaudžiem ar jauktu problemātiku: GRT un atkarība; terminēta psihosociālo pakalpojumu programma seksuāli agresīviem bērniem u.c.). Vairākās Eiropas valstīs kā šī alternatīvās aprūpes pakalpojuma veids tiek nodrošināti pakalpojumi tranzīta centros (ar dažu dienu uzturēšanos, piem., migrācijas laikā nozaudētiem, pazudušiem bērniem, ielu bērniem). Šāda tipa alternatīvas aprūpes pakalpojumiem ir jābūt maksimāli pielāgotiem bērnu tiesībām, vajadzībām un interesēm, kā arī jāorientējas uz to pagaidu raksturu, meklējot patstāvīgus risinājumus bērna aprūpei ģimenes vidē pēc iespējas ātrāk.

[35] Sociālās aprūpes pakalpojums ar dzīvesvietas nodrošināšanu (līdz 6 mēnešiem).

2. Esošās situācijas apraksts

Nodaļā raksturota esošā situācija VSAC “Liepāja” – institūcijas izvietojums un pieejamība, VSAC “Liepāja” darbības vēsture, informācija par VSAC bērnu filiālē esošajiem bērniem un personāla resursiem, kā arī esošā infrastruktūras funkcionālā pielietojuma analīze un informācija par institūcijas pēdējo gadu (2014.-2016.) budžetu.

2.1. VSAC “Liepāja” izvietojums

Liepāja ir viena no divām Kurzemes reģiona republikas nozīmes pilsētām un robežojas ar Nīcas un Grobiņas novadiem. Liepājas platība ir 60,4 km².[36] Pēc PMLP datiem deklarēto iedzīvotāju skaits Liepājā uz 01.01.2017. ir 74 676. [37] VSAC “Liepāja” atrodas Apšu ielā 3a, Liepājā, tās centrālajā mikrorajonā Vecliepāja. Blakus atrodas Liepājas cietums.

Liepājā ir pieejams daudzveidīgs un plašs bērniem nepieciešamo pakalpojumu klāsts, atbilstoši VARAM noteiktajam pakalpojumu “grozam” pa apdzīvotu vietu grupām.[38] VSAC “Liepāja” tuvāko pakalpojumu izvietojumu skatīt 2. attēlā.

Attēls 2

VSAC bērnu filiāle tuvākie pakalpojumi

36https://www.google.lv/maps/place/Liep%C4%81ja/@56.5370561,20.8984009,11z/data=!3m1!4b1!4m5!3m4!1s0x46faa7d278ba642d:0x400cfcd68f2fe80!8m2!3d56.5046678!4d21.010806?hl=en
37 PMLP. Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās uz 01.01.2017.
http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/Iedzivotaju%20re%C4%A3istrs/07022017/ISPV_Pasvaldibas_iedzivotaju_skaits_pagasti.pdf
38 http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/?doc=20773

1. SIA "Atiķes doktorāts"
2. Liepājas pilsētas pašvaldības sociālais dienests
3. Aptieka
4. Pārtikas veikals
5. Frizētava
6. Banka
7. Pasts
8. „Rūķītis", pirmsskolas izglītības iestāde
9. Liepājas katoļu pamatskola
10. Liepājas Raiņa 6. Vidusskola
11. Vaduguns , mākslinieciskās jaunrades centrs
12. Liepājas Olimpiskais centrs

Liepājā ir 10 **veselības aprūpes iestādes**,[39] no kurām SIA "Atiķes doktorāts" 1 km attālumā ir VSAC "Liepāja" vistuvākā. Doktorātā tiek sniegta daudzveidīga ambulatora veselības aprūpe.

SBSP bērniem Liepājā sniedz sociālais dienests un nevalstiskās organizācijas (turpmāk-NVO). Sociālais dienests nodrošina sociālo rehabilitāciju (bērniem, kuri cietuši no vardarbības, atkarīgi no psihoaktīvām vielām), aprūpi mājās, dienas aprūpes centru visu vecumu personām ar GRT, kā arī Portridžas mācībsistēmas pakalpojumus, ģimenes asistenta pakalpojumus un asistenta pakalpojumus bērniem ar invaliditāti. Liepājas pilsētas sociālais dienests atrodas 650 m attālumā no VSAC "Liepāja" un ir VSAC "Liepāja" tuvākais SBSP sniedzējs. Savukārt, NVO (piemēram, biedrība "Centrs MARTA" Liepājas filiāle, biedrība "Dižvanagi", biedrība "Saules Stars") plašā klāstā sniedz sociālo rehabilitāciju bērniem ar GRT un FT, atbalstu vecākiem ar bērniem. Robežpašvaldībās – Nīcas un Grobiņas novadā - SBSP bērniem nodrošina pašvaldības sociālais dienests.

Liepājā ir plašs **sadzīves pakalpojumu klāsts** (apģērbu, pārtikas un rūpniecības preču veikali, pasts, frizieris un banka). Nepilnu 200 m attālumā no VSAC "Liepāja" atrodas tuvākais pārtikas veikals, 350 m attālumā – tuvākais apģērbu un rūpniecības preču veikals, 600 m attālumā ir tuvākā aptieka. Tuvākā frizētava atrodas 800 m attālumā. VSAC "Liepāja" tuvākās bankas ir Swedbank un Latvijas Bankas Liepājas filiāle, abas 600 m attālumā, tuvākās pasta nodaļas ir 12. un 5., abas 1,3 km attālumā.

Liepājā ir vairāki desmiti **izglītības iestāžu**: 22 pirmsskolas izglītības iestādes[40] (tuvākā pirmsskolas izglītības iestāde 160 m attālumā), piecas sākumskolas un pamatskolas (tuvākās 1,3 km attālumā), desmit vidusskolas (tuvākā 1,1 km attālumā). Interešu izglītība ar plašu programmu klāstu Liepājā tiek īstenota gan skolās, gan nevalstiskajās organizācijās, kā arī Bērnu un jaunatnes centrā. Tuvākā interešu izglītības iestāde (Bērnu un jaunatnes centra filiāle "Vaduguns") atrodas 500 m attālumā.

[39] SIA „Liepājas reģionālā slimnīca"; VSIA „Piejūras slimnīca"; SIA „Vecliepājas primārās veselības aprūpes centrs"; SIA „Jaunliepājas primārās veselības aprūpes centrs"; Liepājas Medicīnas centrs; SIA „L. Atiķes Doktorāts"; Dzērves Doktorāts; Liepājas Olimpiskā centra Medicīnas centrs; SIA „Liepājas reģionālā slimnīca" filiāle Zobārstniecības poliklīnika; „Mans Doktorāts".
40 http://www.lip.lv/c187/pirmsskolas-izglitibas-iestades

Liepājā lielākā daļa **brīvā laika pavadīšanas iespēju** ir Vecliepājas un Jaunliepājas mikrorajonos 450 m līdz 2 km attālumā no VSAC "Liepāja". Kultūras pasākumus u.c. brīvā laika pavadīšanas iespējas Liepājā nodrošina Liepājas olimpiskais centrs, Centrālā zinātniskā bibliotēka, Liepājas muzejs, Tautas mākslas un kultūras centrs, Leļļu teātris, Liepājas teātris, Liepājas Latviešu biedrības nams, kino "Balle" u.c.. Vēl bērniem un jauniešiem brīvo laiku iespējams pavadīt kādā no Liepājas bērnu un jaunatnes centra četrām filiālēm: „Spārni", „Vaduguns", „Laumiņa" vai „Jauniešu māja".[41] VSAC bērnu filiāle tuvākā ir filiāle "Vaduguns" 500 m attālumā.

2.2. VSAC "Liepāja" pieejamība

VSAC "Liepāja" atrodas pilsētas centrā. Iebraukt Liepājā iespējams pa diviem valsts galvenajiem autoceļiem - A9 (Rīga (Skulte)–Liepāja) un A11 (Liepāja–Lietuvas robeža (Rucava)). Liepājas pilsētas ielas ir labā stāvoklī, asfaltētas, daudzviet ceļa zīmju un apgaismes stabi ir marķēti ar kontrastējošas krāsas lentām, centrā atsevišķos krustojumos luksofori ir aprīkoti ar skaņas signālu un taktilām norādēm, kā arī gājēju ietves pilsētas galvenajās ielās ir ar brīdinošu, atšķirīgu reljefa segumu, kas atbilst Universālā dizaina principiem, un tādējādi palīdz pēc iespējas saglabāt un nodrošināt personas, tai skaitā bērnu, patstāvību pārvietojoties.

Nokļūšana VSAC "Liepāja" no citiem pilsētas mikrorajoniem ar **sabiedrisko transportu** ir ļoti ērta, 110 m līdz 650 m attālumā ir sabiedriskā transporta pieturas, kurās pietur gandrīz visos maršrutos (izņemot 12. un 25. maršruta autobusus) kursējošie autobusi un tramvajs. Gājēju ietves segums ir labā stāvoklī, kā arī autobusi ir piemēroti cilvēkiem ar kustību un redzes traucējumiem. Informācija par sabiedriskā transporta kursēšanas laikiem un maršrutiem ir ērti pieejama internetā, tostarp mobilajā aplikācijā.[42]

2.3. Īsa VSAC "Liepāja" darbības vēsture

VSAC "Liepāja" ēka ir nodota ekspluatācijā 1900. gadā un jau sākotnēji tajā tikusi sniegta ilgstoša sociālā aprūpe bez vecāku gādības palikušiem bērniem. VSAC "Liepāja" ir dibināta 2010. gadā un ir LM pārraudzībā esoša iestāde[43], kas sniedz ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus bez vecāku gādības palikušiem bērniem, bērniem – bāreņiem, bērniem ar garīgās un fiziskās attīstības traucējumiem vecumā līdz četriem gadiem un visu vecumu personām ar garīga rakstura traucējumiem[44]. Saskaņā ar VSAC "Liepāja" sniegto informāciju, iestāde ir reģistrēta ārstniecības iestāžu reģistrā kā „VSAC „Kurzeme" veselības punkts".[45] Iestādes klientiem ir pieejami arī logopēda pakalpojumi, Montesori nodarbības, fizioterapija, masāžas, fizikālā terapija.

41 http://www.lip.lv/c189/interesu-izglitibas-iestades/
42 http://www.marsruti.lv/liepaja/#bus/map
43 Iestādes sniegtā informācija
44 http://www.lm.gov.lv/text/3444
45 Kods 6410-00023

Bērnu skaita izmaiņas VSAC bērnu filiālē

Bērnu skaits VSAC bērnu filiālē ir samazinājies no 63 bērniem 2014. gadā līdz 53 bērniem 2016. gada 31. decembrī. Visbiežākais bērnu izstāšanās iemesls 2014. gadā bija atgriešanās pie vecākiem, 2015. gadā - pārvietošana uz citu sociālās aprūpes centru, 2016. gadā - nonākšana audžuģimenē. Kopumā sarucis ir ģimenē atgriezto, bet pieaudzis audžuģimenē nonākušo bērnu skaits.

Lai gan 2016. gadā audžuģimenē un aizbildnībā nonākušo bērnu skaits ir pieaudzis, tas joprojām ir neliels, kas, iespējams, skaidrojams ar zemas efektivitātes pasākumiem bērnu izcelsmes pašvaldībās jaunu audžuģimeņu piesaistīšanai un nepietiekamu aizbildņu un adoptētāju meklēšanu bērniem.

Tabula 1

VSAC bērnu filālē esošo bērnu skaita izmaiņas un izstāšanās iemesli 2014.-2016. gadā

Gads	2014	2015	2016
VSAC "Liepāja" pilngadīgo personu kopskaits gada 31.decembrī	**24**	**26**	**32**
VSAC bērnu filiāles bērnu kopskaits gada 31.decembrī	**63**	**61**	**53**
Uzņemti	**19**	**18**	**20**
Izstājušies, t.sk.	**27**	**12**	**16**
atgriežoties pie vecākiem	*10*	*1*	*4*
nonākot audžuģimenē	*6*	*2*	*7*
adoptēti	*5*	*1*	*1*
adoptēti uz ārzemēm	*1*	*0*	*0*
nonākot aizbildnībā	*4*	*1*	*3*
uzsākot patstāvīgu dzīvi	*0*	*0*	*0*
pārvietojot uz citu sociālās aprūpes centru	*1*	*7*	*1*

Avots: VSAC "Liepāja" sniegtā informācija

Uzņemto bērnu skaita nemainīgumam par iemeslu varētu būt psihosociāla un finansiāla atbalsta trūkums ģimenēm, kuras audzina bērnus ar FT, un rehabilitācijas pakalpojumu nepietiekama pieejamība bērnu izcelsmes pašvaldībās. Šie apstākļi būtiski ierobežo ģimeņu spējas rūpēties par saviem bērniem.

Vidējais bērnu uzturēšanās ilgums institūcijā visā VSAC "Liepāja" darbības laikā ir 10 gadi un 3 mēneši.[46]

2.4. Informācija par VSAC "Liepāja" esošajiem bērniem

VSAC "Liepāja" 2017. gada 12. aprīlī ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojumu saņēma 46 bērni - 17 meitenes un 29 zēni. Esošo bērnu uzturēšanās laiks VSAC "Liepāja" ir no nepilna mēneša līdz 17 gadiem un trīs mēnešiem,

46 VSAC bērnu filiāle sniegtā informācija 2017. gada 12. aprīlī

turklāt vairums bērnu iestādē uzturas vairāk kā piecus gadus. 67% bērnu ir pusaudži vecumā no 12-17 gadiem. Lielākajai daļai bērnu ir nepabeigta pamatiglītība (C apmācības līmenis). Sīkāku informāciju par bērnu tautību, vecumu, reliģisko piederību, invaliditāti, izglītības līmeni un uzturēšanās ilgumu institūcijā skatīt 2. tabulā.

Tabula 2

VSAC “Liepāja” bērnus raksturojošie rādītāji

	Bērnu skaits
Dzimums	
Sieviete	17
Vīrietis	29
Vecums	
0-11 mēneši	3
1-3 gadi	3
4-6 gadi	3
7-11 gadi	6
12-17 gadi	31
Tautība	
Latviešu tautība	38
Krievu tautība	2
Romu tautība	1
Nav informācijas	5
Izglītības līmenis	
Bērns līdz 4 gadu vecumam, neapmeklē pirmsskolas izglītības iestādi	9
Nepabeigta pamatizglītība, C apmācības līmenis	37
Reliģiskā piederība	
Luterāņu	18
Nav	28
Bērnu uzturēšanās ilgums VSAC bērnu filiāle	
līdz 3 mēnešiem	3
4 -11 mēneši	2
1-2 gadi	6
3-4 gadi	4
5 gadi un vairāk	31
Bērnu izcelsmes pašvaldības	
Liepāja	18
Ventspils	8
Talsu novads	4
Saldus novads	3
Tukuma novads	2
Durbes novads	2
Brocēnu novads	2
Aizputes novads	2
Rīga	1
Dobeles novads	1

		Bērnu skaits
	Kuldīgas novads	1
	Priekules novads	1
	Rucavas novads	1
Invaliditāte		
	Ir	42
	Nav	4

Avots: VSAC “Liepāja” sniegtā informācija

Pirms nonākšanas VSAC “Liepāja” 31 bērns dzīvojis bioloģiskajā ģimenē, 14 bērni pārvietoti no veselības aprūpes, sociālās aprūpes vai citām institūcijām. Viens bērns pirms nonākšanas VSAC “Liepāja” dzīvojis audžuģimenē.

Saskaņā ar VSAC “Liepāja” sniegto informāciju, 23 bērni ir ievietoti institūcijā pamešanas novārtā vai vardarbības ģimenē dēļ (16 bērnu vecākiem ir atņemtas aizgādības tiesības, 7 bērnu vecākiem aprūpes tiesības ir prātrauktas). Lai gan VSAC “Liepāja” ir institūcija, kas sniedz pakalpojumu bez vecāku gādības palikušiem bērniem un bāreņiem, 23 bērni iestādē atrodas uz vecāku iesnieguma pamata, kas nozīmē, ka šie bērni varētu atgriezties ģimenēs, ja viņām tiktu sniegts nepieciešamais atbalsts un būtu pieejami nepieciešamie sociālās rehabilitācijas pakalpojumi.

No VSAC “Liepāja” ievietotajiem bērniem 28 - komunicē ar bioloģiskajiem vecākiem, 13 no tiem – arī ar citiem ģimenes locekļiem vai radiniekiem. 18 bērniem nav saskarsmes ar vecākiem, bet 9 no tiem kontaktējas ar citiem ģimenes locekļiem, viesģimenēm, uzticības personām. Balstoties uz VSAC “Liepāja” sniegto informāciju, daļa bērnu vecāku par saviem bērniem interesējas, bet klātienē netiekas.

Projekta “Kurzeme visiem” ietvaros no 2017.gada 8.februāra līdz 2017.gada 8.martam tika veikta bērnu individuālo vajadzību izvērtēšana. Tās laikā identificēts, ka VSAC “Liepāja” bērniem būtu nepieciešami šādi pakalpojumi: audžuģimene – 3, ĢVPP – 5, sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija specializētā dzīvoklī bērniem ar FT - 39 bērniem. Lielākajai daļai bērnu rekomendētas sociālās rehabilitācijas nodarbības sadzīves, pašaprūpes, saskarsmes un sadarbības prasmju uzlabošanai, brīvā laika nodarbības, ārstu-speciālistu konsultācijas un veselību stimulējošas terapijas (detalizētu bērnu individuālo vajadzību sarakstu skatīt 1. Pielikumā).

2.5. Informācija par VSAC “Liepāja” personāla resursiem

Filiāles “Liepāja” vadītāja institūcijā strādā 17 gadus un vadītājas pienākumus pilda septiņus gadus. Vadītājai ir augstākā izglītība.

2017. gada 12. aprīlī VSAC “Liepāja” bija 147 darbinieki, no tiem darbā ar bērniem iesaistīti 122 darbinieki (~88,6 slodzes). VSAC bērnu filiālē saimnieciski tehniskais personāls ir 29 darbinieki (14 slodzes), administratīvais personāls – 7 darbinieki (3,5 slodzes), sociālās aprūpes un rehabilitācijas personāls – 86 darbinieki (~71,1 slodze). **Bērnu aprūpē un rehabilitācijā iesaistīto darbinieku skaits uz vienu aprūpējamo ir 1,55.**

VSAC bērnu filiāles darbinieki ir vecumā no 21 līdz 81 gadam. Darbinieku vidējais vecums ir 49 gadi.

Tabula 3

VSAC bērnu filiāles darbinieku vecums

Personāls	Gadi				
	20-30	31-40	41-50	51-60	61+
Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas personāls	15	12	22	29	8
Saimniecības personāls	-	1	6	10	13
Administrācijas personāls	1	1	1	1	2
Darbinieki kopā	**16**	**14**	**29**	**40**	**23**

56 darbinieki ir ieguvuši augstāko izglītību, 79 darbinieki ieguvuši vidējo vai vidējo profesionālo izglītību un 12 darbinieki ieguvuši pamatizglītību. Detalizētā informācija par personāla amatiem un izglītības līmeni atspoguļota 4. tabulā.

Tabula 4

VSAC bērnu filiāles personāla profesijas un izglītības līmenis

Darbinieka amats	Darbinieku skaits	Izglītības līmenis		
		Augstākā	Vidējā/ vidējā profesionālā	Pamata
Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas personāls:	**86**	**40**	**41**	**5**
Sociālais darbinieks	4	4		
Sociālais rehabilitētājs	2	2		
Sociālais aprūpētājs	5	5		
Aprūpētājs	44	9	30	5
Interešu pulciņa audzinātājs	5	4	1	
Bērnu aprūpes un audzināšanas iestādes audzinātājs	9	6	3	
Psihiatrs	1	1		
Logopēds	1	1		
Pediatrs	1	1		
Ārsta palīgs	1	1		
Vecākā medicīnas māsa	1	1		
Medicīnas māsa	1		1	
Bērnu aprūpes māsa	7	2	5	
Psihiatrijas māsa	1	1		
Fizioterapeits	2	2		
Masieris	1		1	
Saimniecības personāls:	**29**	**1**	**24**	**4**
Noliktavas pārzinis	3	1	1	
Pavārs	3		3	
Virtuves darbinieks	5		4	1
Ēkas dežurants	5		5	
Veļas mazgātājs	4		2	2
Veļas pārzinis	2		2	
Šuvējs labotājs	1		1	
Sētnieks	1		1	
Apkopējs				

Darbinieka amats	Darbinieku skaits	Izglītības līmenis		
		Augstākā	Vidējā/ vidējā profesionālā	Pamata
Labiekārtošanas strādnieks	1		1	
Palīgstrādnieks	2		2	
Santehniķis	1		1	
Autobusa vadītājs	1			1
Administrācijas personāls:	**7**	**5**	**2**	
VSAC bērnu filiāle vadītājs	1	1		
Lietvedis	1	1		
Sociālās aprūpes nodaļas vadītājs	2	2		
Saimniecības nodaļas vadītājs	1	1		
Tehniskā sektora vadītājs	1		1	
Ēdnīcas vadītājs	1		1	

Pēc VSAC bērnu filiāle sniegtās informācijas 113 darbinieku amats ir palicis nemainīgs visu VSAC bērnu filiālē nostrādāto laiku un personāla vidējais darba stāžs ir 10 gadi. 5. tabulā redzams darbinieku sadalījums pēc darba stāža.

Tabula 5

VSAC bērnu filiāles darbinieku darba stāžs

Personāls	Gadi						
	›1	1-5	6-10	11-15	16-20	21-25	26+
Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas personāls	5	38	21	2	9	1	10
Saimniecības personāls	8	8	4	3	2	3	1
Administrācijas personāls	-	-	5	1	1	-	-
Darbinieki kopā	**13**	**46**	**30**	**6**	**12**	**4**	**11**

91 VSAC bērnu filiāle darbinieks ir deklarēts Liepājā. 13 darbinieku deklarētās adreses ir Grobiņas novadā, 7 – Durbes novadā, 4 – Priekules novadā, 2 – Nīcas novadā, 2 – Rucavas novadā. Pa vienam darbiniekam ir deklarēti Vaiņodes, Ventspils un Pāvilostas novados.

Darbinieku skaits, kuriem saskaņā ar darbinieku aptaujas rezultātiem un ekspertu secinājumiem ir nepieciešamas tālākapmācības vai pārkvalifikācija SBSP sniegšanai – 122. Darbiniekiem nepieciešamo apmācību tēmu sarakstu skatīt 2. pielikumā.

2.6. VSAC "Liepāja" esošās infrastruktūras un funkcionālā pielietojuma analīze

VSAC "Liepāja" ir Latvijas Republikas Labklājības ministrijas īpašums uz laiku, kamēr Labklājības ministrija nodrošina ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus pilngadīgām personām ar garīgās rakstura traucējumiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem.[47] Īpašumā ietilpst zemes gabals[48] 8

47 2014. gada 10. decembra Ministru kabineta rīkojums Nr. 766, 2.punkts.
48 Kadastra apzīmējums 1700000330129

749 m^2 platībā un piecas būves, no kurām divas ir dzīvojamās ēkas.[49] Daļa VSAC “Liepāja” telpas ir nodalītas darbam ar bērniem (piemēram, dzīvojamās istabas) un daļa telpu tiek lietotas gan pilngadīgo personu, gan bērnu vajadzībām (Montessori, logopēda kabinets).

Ēkas tehniskā stāvokļa novērtēšanai tika veikta infrastruktūras vizuālā apsekošana. Secinājumi veikti, pamatojoties uz būveksperta novērtējumu, SIA „Inžiniergrupa” 2015. gadā veikto ēkas tehnisko apsekošanas atzinumu un 2017. gada 31. janvārī sagatavoto Veselības inspekcijas kontroles aktu[50] (skatīt 6. tabulu).

Tabula 6

VSAC bērnu filiāle infrastruktūras stāvokļa analīze

Teritorijas labiekārtojums	Būves daļas		Iekšējie inženiertīkli un iekārtas	
Stāvoklis	Stāvoklis		Stāvoklis	
Apmierinošs	Apmierinošs	Neapmierinošs	Apmierinošs	Neapmierinošs
•Brauktuves tehniskais stāvoklis ir apmierinošs. •Iekšpagalms un palīgēkas ir apmierinošā tehniskā stāvoklī. Iekšpagalmā ir pieejamas atpūtas nojumes un bērnu rotaļlaukumi. •Labiekārtots iekšpagalms – kopts zālājs, iekoptas puķu dobes. • Ēkā un teritorijā ir nodrošināta vides pieejamība.	•Nesošās garensienas – ķieģeļu mūris, 75cm biezs. Starpstāvu pārsegumi – koka sijas ar koka grīdu. Nesošo sienu, starpsienu, ailu siju un pārsedžu tehniskais stāvoklis ir apmierinošs. •Ārējās - avārijas izejas kāpnes izgatavotas no metāla konstrukcijas. Ārējo un iekšējo kāpņu tehniskais stāvoklis – apmierinošs. •Logi – plastmasas rāmja, divu stiklu pakešu, ārdurvju, iekšdurvju materiāls – plastmasas un koka pildiņu. To tehniskais stāvoklis – apmierinošs. •Iekšējā apdare ir apmierinošā tehniskā stāvoklī. • Higiēnas telpas un	•Fasādē nelieli plaisājumi, kas saistīti ar veiktajiem kanalizācijas būvdarbiem, kad tika bojāta drenāžas sistēma, kā rezultātā pagrabā ieplūst lietus ūdens. •Ielas pusē ēkas apmales ir tehniski neapmierinošā stāvoklī, jo ietves sadures vietā ar ēkas cokolu ir virsmas kritums ēkas virzienā, sk. att. Nr 1. Lietus ūdeņu izskalojuma rezultātā ir nosēdies trotuārs. •Bēniņu stāvā konstatēts defekts – bojātas nesošās pārsedzes, sk. att. Nr. 2, •Apsekošanas laikā konstatēti jumta bojājumi. • Kāpņu telpu sienām ir	•Ugunsdrošības sistēma ir labā tehniskā stāvoklī.	• Apkures sistēma neatbilstoša mūsdienu prasībām. Ir uzstādīti jauni sildelementi, bet atstāta vecā stāvvadu sistēma. • Bēniņu stāvā bojāta karstā un aukstā ūdens cauruļvadu siltuma izolācija

49 būvju kadastra apzīmējumi 1700 033 0129 001, 1700 033 0129 002, 1700 033 0129 003 un 1700 033 0129 008
50 Akts Nr. 00069217

Teritorijas labiekārtojums	Būves daļas		Iekšējie inženiertīkli un iekārtas	
Stāvoklis	Stāvoklis		Stāvoklis	
Apmierinošs	Apmierinošs	Neapmierinošs	Apmierinošs	Neapmierinošs
	tualetes telpu stāvoklis ir apmierinošs. • Ēkā ir pieejami divi lifti, kuru tehniskais stāvoklis atbilst MK nr. 294 „Liftu uzbūves un ekspluatācijas drošības” noteikumiem. •Lietus ūdens novadsistēmā defekts novērots vienā vietā, kopējais tehniskais stāvoklis – apmierinošs.	konstatēti kosmētiski bojājumi – atlupis sienu krāsojums.		

Ēkas **vispārējais tehniskais stāvoklis** vērtējams kā apmierinošs - kopējais būves tehniskais nolietojums[51] – 35%. Kopumā ēkai jāveicina ēkas energoefektivitāte – cokolu siltināšana pa visu ēkas perimetru, fasādes siltināšana ēkas pagalma pusē. Saskaņā ar VSAC bērnu filiāle sniegto informāciju, 2017. gada I ceturksnī Liepājas pilsētas būvvaldē tika iesniegts un 2017. gada II ceturksnī apstiprināts būvprojekts Apšu ielas 3A ēkas fasādes un jumta atjaunošanai. Kopējā projekta summa: 593 000 EUR.

Papildus augstākminētajam rekomendējams atjaunot pagalma puses kāpņu telpu, ierīkot ūdens drenāžas sistēmu un veikt apkures sistēmas pārbūvi. Dzīvojamajām ēkām rekomendējama jumta pārbūve – nesošo konstrukciju pārbūve, iesegmateriāla un skārda ieseguma maiņa, jumta vēdināšanas ierīkošana, kā arī bēniņos - aizsardzība pret putekļiem un laipu izbūve.

Ēkas **sanitārtehniskais stāvoklis** vērtējams kā apmierinošs – ēkā nav novērots pelējums vai kaitīgo posmkāju un grauzēju klātbūtne vai to esamības pazīmes; katrai grupai ir sava sanitārā telpa ar atbilstošu aprīkojumu; sanitārās telpas ir tīras.

VSAC bērnu filiālē pieejamais **aprīkojums un inventārs** atbilst bērnu vajadzībām, veselības stāvoklim un spējai pārvietoties – ir nodrošināti ratiņkrēsli, pārvietojamie tualetes podi, ieliekamie sēdekļi vannām, funkcionālās gultas un atbilstošs veselības aprūpes aprīkojums. Savukārt **telpu vizuālais iekārtojums** nav atbilstošs bērnu labākajām interesēm – telpas ir līdz pusei stiklotas, gulošo bērnu istabās trūkst dekorāciju un bērnu personīgo mantu, kas guļamtelpu padarītu mājīgāku, bērnam interesantāku. Tā kā aprīkojums un inventārs ir labā stāvoklī, ekonomiski lietderīgi būtu VSAC bērnu filiāles materiālos resursus izmantot arī nākotnē, nodrošinot bērniem ĢVPP.

51 Ēkas tehnisko rādītāju un ar tiem saistīto citu ekspluatācijas rādītāju stāvokļa pasliktināšanās pakāpe noteiktā laika momentā attiecībā pret jaunu būvi dabas, klimatisko un laika faktoru ietekmē, kā arī cilvēku darbības vai bezdarbības dēļ (ēkas nolietojums).

Indikatīvais ieguldījumu apjoms esošajā infrastruktūrā, kas identificēts ēkas vizuālās novērtēšanas laikā, **ir 500 EUR/m2,** kopumā veidojot **1 749 700 EUR.** Veicot rekomendētos uzlabojumus, infrastruktūras uzturēšanas izmaksas varētu samazināsies par **30%**, attiecīgi uzturēšanas izmaksas gadā samazinātos no 127 391[52] EUR līdz 88 308[53] EUR.

Attēls 2

Ietves sadures vieta ar ēkas cokolu

52 VSAC bērnu filiāle uzturēšanas izmaksas 2016.gadā.
53 VSAC bērnu filiāle uzturēšanas izmaksas 2016. gadā samazinātas par 30%.

Attēls 3

Bojātas nesošās jumta pārsedzes

2.7. Informācija par VSAC “Liepāja” budžetu

VSAC “Liepāja” **budžeta ieņēmumus** galvenokārt veido valsts dotācijas. VSAC “Liepāja” ieņēmumu un izdevumu struktūru un dinamiku pēdējo trīs gadu laikā skatīt 7.tabulā.

Tabula 7

Filiāles “Liepāja” ieņēmumu struktūra un dinamika 2014.-2016.gadā, EUR

Gads	2014	2015	2016
Ieņēmumi, t.sk.	**1 386 117**	**1 371116**	**1 320 524**
Valsts dotācijas	*1 354 618*	*1 352 782*	*1 297 697*
Maksas par personu uzturēšanos sociālās aprūpes iestādes	*24 183*	*11 459*	*4 692*
Pārējie iepriekš nekvalificētie pašu ieņēmumi	*7*	*6 875*	*269*
Citi ieņēmumi par maksas pakalpojumiem	*7 309*	*0*	*6 760*
Valsts budžeta iestāžu saņemtie transferti	*0*	*0*	*11 106*
Izdevumi, t.sk.	**1 386 177**	**1 375 609**	**1 326 977**
Personāla atlīdzības	*1 072 469*	*1 078 792*	*1 058 232*
Preces un pakalpojumi	*301 185*	*271 420*	*262 292*

Gads	2014	2015	2016
Pamatlīdzekļi	*12 523*	*25 398*	*6 453*

Avots: Autoru aprēķini pēc VSAC bērnu filiāles sniegtās informācijas.

Saskaņā ar ikgadējo VSAC “Kurzeme” statistikas pārskatu, VSAC “Kurzeme” finanšu līdzekļu izlietojums 2016. gadā uz vienu klientu (t.sk. uz bērnu) ir **707,27 EUR** mēnesī.

3. Priekšlikumi VSAC bērnu filiāles reorganizēšanai

Nodaļā sniegti priekšlikumi VSAC "Liepāja" un VSAC bērnu filiāles ēku turpmākai izmantošanai un pielāgošanai 5 gadu termiņā (līdz 2022.gadam), ņemot vērā, ka ēkās nedrīkst plānot ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu. Nodaļā iekļauti iespējamie risinājumi VSAC bērnu filiāles infrastruktūras pielāgojumiem, bērnu pārvietošanai un personāla resursu turpmākai izmantošanai, īstenojamās reorganizācijas laika grafiks ar atbildīgajiem un reorganizācijas veikšanai nepieciešamais finansējums un tā avoti. Reorganizācijas plāna izstrādātāji vērš uzmanību, ka, veicot būtiskas izmaiņas bērnu aprūpes formā, personāla nodarbinātībā un infrastruktūrā, nepieciešams izvērtēt iespējamos riskus (biežāk sastopamos riskus skatīt 5. pielikumā). Priekšlikumi VSAC bērnu filiāles reorganizēšanai primāri vērsti uz bērnu labklājības veicināšanu un viņu labākajās interesēs.

3.1. Risinājums VSAC bērnu filiāles ēkas turpmākai izmantošanai

Sarunās un diskusijās VSAC "Liepāja" pārstāvji izsaka vēlmi esošajā infrastruktūrā attīstīt ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumu pilngadīgām personām ar GRT, tomēr ilgtermiņā šis risinājums ir pretrunā ar DI būtību. Turpmāk raksturotas citas reorganizācijas plāna izstrādātāju rekomendētās, VSAC "Liepāja" un LM iecerētās alternatīvas VSAC bērnu filiāles ēkas turpmākai izmantošanai pēc institūcijas reorganizācijas (pēc 2022. gada).

1. **Alternatīva.** Pielāgot un izmantot VSAC bērnu filiāles ēku ar atbilstošo aprīkojumu DSPC vajadzībām (atsevišķas telpas pielāgojot sociālā darba veikšanai, dienas aprūpes centram, "atelpas brīdim", ģimenes atbalsta centram, pakalpojumu administrēšanai). DSPC tad varētu būt Liepājas pilsētas pārraudzībā un sniegt šādus sociālos pakalpojumus:
   - sociālo darbu ar ģimenēm ar bērniem, pēc iespējas novēršot risku, ka bērni tiktu šķirti no bioloģiskajām ģimenēm un ievietoti ilgstošas sociālās aprūpes institūcijā;
   - sociālo aprūpi personām ar FT (t.sk. GRT);
   - sociālo rehabilitāciju personām ar FT (t.sk. GRT);
2. **Alternatīva.** Izveidot veselības aprūpes iestādi personām, kurām ir nepieciešama paliatīvā aprūpe[54]. Šādai veselības aprūpes iestādei būtu jāatbilst Ministru kabineta noteikumiem Nr. 60 "Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām" un to varētu organizēt kā aprūpes slimnīcu[55].

54 Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 1529 3. pielikumu, "paliatīvā aprūpe ir aktīva, visaptveroša to pacientu aprūpe, kuru izārstēšana vairs nav iespējama, un kurā prioritāra ir sāpju un citu simptomu, sociālo, psiholoģisko un garīgo problēmu kontrole, ņemot vērā, ka paliatīvā aprūpe savā pieejā ir starpdisciplināra un aptver pacientu, ģimeni un apkārtējo sabiedrību un nodrošina pacientam nepieciešamās vajadzības neatkarīgi no vietas, kur viņš atrodas - gan mājās, gan slimnīcā, ar nolūku saglabāt labāko iespējamo dzīves kvalitāti, līdz iestājas nāve."

55 Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 60. 124. punktu "Aprūpes slimnīca ir ārstniecības iestāde, kur pacientam pēc slimības paasinājuma novēršanas līdz noteiktas ārstniecības pakāpes sasniegšanai nodrošina stacionāro veselības aprūpi, ja viņam ir ilgstoša vai hroniska slimība. Aprūpes slimnīcā nav nepieciešama ārsta dežūra visu diennakti."

3. **Alternatīva.** Izveidot sociālās rehabilitācijas centru, kurā tiek sniegta arī medicīniskā rehabilitācija. Šādā centrā klienti saņemtu sociālo un medicīnisko rehabilitāciju dienas laikā, pārējo diennakts laiku sociālās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumus saņemot dzīvesvietā.
4. **Alternatīva.** Izveidot ģimenes atbalsta centru, kurā tiktu sniegti sociālās rehabilitācijas pakalpojumi bērniem un ģimenēm ar bērniem.
5. **Alternatīva.** Pārtraukt ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu bērniem un pilngadīgām personām VSAC "Liepāja" un nodot īpašumu Liepājas pilsētas pašvaldībai.

Tā kā reorganizācijas plāna ietvaros netiek izskatīti reorganizācijas varianti pilngadīgo personu nodaļai, bet ilgstoša sociālā aprūpe ir pretrunā ar DI pamatprincipiem, reorganizācijas plāna izstrādātāji rosina plānot DI procesu arī šai mērķa grupai. Provizoriski rekomendētie ieguldījumi ēkas atjaunošanā ir 500 EUR/m2 (skatīt 2.6. nodaļu). Šādu līdzekļu ieguldīšana ilgstošas aprūpes institūcijā tuvākajā nākotnē būtu ekonomiski nelietderīga un nebūtu ilgtspējīga. Reorganizācijas plāna izstrādātāji rekomendē pēc 2022. gada iestādes ēkā plānot SBSP pakalpojumus atbilstoši pilngadīgo personu labākajām interesēm. Piemēram, MK 313 ir minēti šādi SBSP pilngadīgām personām ar GRT: dienas aprūpes centrs, specializētās darbnīcas, grupu dzīvoklis, īslaicīgas sociālās aprūpes pakalpojumi, speciālistu konsultācijas un individuālais atbalsts, atbalsta grupas un grupu nodarbības.

Savukārt, pamatojoties uz VSAC bērnu filiāles darbinieku kompetencēm, pieredzi darbā ar personām ar FT un pieejamo tehnisko nodrošinājumu, reorganizācijas plāna izstrādātāji rekomendē **VSAC bērnu filiāles korpusā izveidot DSPC.** Ieguldījumi SBSP infrastruktūrā būtu samērīgi ar plānotajiem ieguvumiem, jo novērstu vajadzību dzīvot institūcijā, un pieļautu resursu pārvirzīšanu no institūcijām uz jauniem pakalpojumiem, lai nodrošinātu ilgtspēju.

3.2. Risinājumi infrastruktūras pielāgojumiem

Saskaņā ar BTAL[56] noteikto **primāri bērna aprūpe būtu nodrošināma bioloģiskajā ģimenē vai ģimenes vidē** (audžuģimenē vai pie aizbildņa). **Tikai gadījumos, kad bērna aprūpe ģimenē, audžuģimenē vai pie aizbildņa nav iespējama, aprūpe ir nodrošināma ĢVPP saskaņā ar bērna individuālajām vajadzībām.**

Atbilstoši Standartiem[57] un Pamatnostādnēm, bērna ārpusģimenes aprūpes vietā bērnam ir jābūt iespējai nezaudēt saikni ar savu sociālo vidi (vecvecāki, tantes, tēvoči, draugi, skola, bērnudārzs u.c.), kā arī bērnu vēlams paturēt pēc iespējas tuvāk tā pierastajai dzīvesvietai, lai atvieglotu saskarsmi un bērna potenciālo atkalapvienošanos ar ģimeni, un bērna izglītība, kultūras un sociālā dzīve tiktu pēc iespējas mazāk traucēta. 18 bērni VSAC bērnu filiālē ir ievietoti no Liepājas pašvaldības, savukārt pārējiem 28 (61%) bērniem attāluma dēļ ir apgrūtināta saskarsme ar vecākiem un bērniem pietuvinātām personām, kā arī trūkst saskarsme ar ierastos

56 Bērnu tiesību aizsardzības likums. https://likumi.lv/doc.php?id=49096
57 7. standarts

vidi. Pamatojoties uz VSAC bērnu filiāles sniegto informāciju, liela daļa vecāku par saviem bērniem interesējas, bet klātienē netiekas.

Ņemot vērā, ka 2022. gadā pilngadību būs sasniedzis 31 bērns, pārējiem 15 bērniem būtu nepieciešami pakalpojumi ģimenes vidē. Ja līdz 2022. gadam visas darbības, lai bērnam nodrošinātu aprūpi ģimenes vidē, ir nesekmīgas, tad jāpārdomā iespēja veidot ĢVPP rekonstruētās vai jaunbūvētās telpās, tostarp pielāgojot vidi bērniem ar FT. Ja citas iespējas nav īstenojamas, tad pielāgot VSAC bērnu filiāles telpas ĢVPP sniegšanai atbilstoši MK 338. Rekomendētos uzlabojumus VSAC "Liepāja" infrastruktūrai skatīt 2.6. nodaļā.

Neatkarīgi no tā, kāds pakalpojums telpās tiek nodrošināts, nepieciešama papildus vides pieejamības uzlabošana. Ja telpās turpina sniegt pakalpojumus pilngadīgām personām, tās jāpielāgo pilngadīgo personu vecumam, vajadzībām, interesēm, sniedzamā pakalpojuma saturam. Tāpat ir svarīgi ievērot prasības, kas noteiktas MK 338 un MK 431, kas paredz, ka pieaugušo ilgstošas sociālās aprūpes institūcijās "dzīvojamā istabā–guļamtelpā un guļamtelpā izvieto ne vairāk kā sešas personas"[58] un " (..) pieaugušo sociālās aprūpes institūcijas dzīvojamā istabā–guļamtelpā minimālā platība uz vienu cilvēku nedrīkst būt mazāka par 4 m^2 un minimālajā aprīkojumā ietilpst individuālā gulta un skapītis personīgajām mantām. Ja persona lieto ratiņkrēslu vai ir pozicionējama, minimālā platība uz vienu cilvēku nedrīkst būt mazāka par 6 m^2 un minimālais aprīkojums tiek noteikts atbilstoši individuālajām vajadzībām"[59].

Lai arī, veicot **1 749 700 EUR** ieguldījumus VSAC "Liepāja" infrastruktūrā, ēkas uzturēšanas izmaksas varētu samazināties par 30%, tās joprojām būtu augstas - 88 308[60] EUR/ gadā.

Pārdomājot ekonomisko ieguldījumu un ieguvumu samērību, secināms, ka ekonomiski lietderīgākais risinājums bērnu aprūpei būtu ģimenes vidē, bet pilngadīgām personām - SBSP.

3.3. VSAC bērnu filiāles bērnu pārvietošanas plāns

2017. gada 12. aprīlī VSAC bērnu filiālē uzturējās 46 bērni (39% ir Liepājas pašvaldības bērni un 61% ir citu pašvaldību bērni). Turpmāk analizētas iespējas bērnu pārvietošanai tuvākajos piecos gados (līdz 2022.gada beigām), lai uzlabotu situāciju bērniem-bāreņiem un bez vecāku gādības palikušajiem bērniem, kuri šobrīd dzīvo un saņem pakalpojumus VSAC bērnu filiālē. Indikatīvās izmaksas bērnu aprūpei dažādās alternatīvās aprūpes formās skatīt 6. pielikumā.

1. Bioloģiskā ģimene. Saskaņā ar VSAC bērnu filiāles sniegto informāciju, puse bērnu institūcijā atrodas uz vecāku iesnieguma pamata, savukārt visi pārējie bērni istitūcijā nonākuši pamešanas novārtā vai vardarbības ģimenē dēļ (vecākiem ir pārtrauktas aizgādības tiesības). No visiem institūcijā esošajiem bērniem 30 nav juridiski brīvi, tāpēc šiem bērniem, atbilstoši Pamatnostādnēs, Standartos, ANO konvencijā un BTAL noteiktajam, primāri ir risināms jautājums par **atgriešanos bioloģiskajā ģimenē**.

58 VII nodaļa, 27. punkts.
59 VIII nodaļa, 35. punkts.
60 VSAC bērnu filiāle uzturēšanas izmaksas 2016. gadā samazinātas par 30%.

Ja bērni VSAC bērnu filiālē ir ievietoti uz vecāku iesnieguma pamata, tad bērnu izcelsmes pašvaldībās[61] nepieciešams nodrošināt SBSP, t.sk. medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumu pieejamību ģimenēm, lai veicinātu ģimeņu spēju aprūpēt bērnu ar FT. Ja bērnus nav iespējams atgriezt bioloģiskajā ģimenē arī tad, kad ir pieejami nepieciešamie atbalsta pakalpojumi, tad bāriņtiesai atkārtoti jālemj par bērnu aprūpes tiesību pārtraukšanu. Savukārt, ja bērni VSAC bērnu filiāle ir ievietoti, jo vecākiem ir pārtrauktas aizgādības tiesības, tad pašvaldībās[62] papildus sociālo pakalpojumu nodrošināšanai būtu jāveic mērķtiecīgs sociālais darbs ar ģimenēm, lai veicinātu bērna atgriešanos tajās.

Lai veicinātu ģimeņu spēju aprūpēt bērnus ar FT, VSAC bērnu filiāle darbinieki diskusijā ar reorganizācijas plāna izstrādātājiem norādīja nepieciešamību pēc šāda atbalsta ģimenēm:

- sociālās, t.sk. medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumi (fizioterapija, ergoterapija, fizikālās terapijas),
- psihosociālais atbalsts ģimenei,
- ģimenes asistents,
- aprūpe dienas centrā,
- atelpas brīža pakalpojums
- palīglīdzekļu nodrošināšana
- vides, informācijas, aprīkojuma pieejamība
- finansiālais atbalsts (specializētās pārtikas iegādei un citu specifisku vajadzību nodrošināšanai).

2. Aizbildņi, audžuģimenes, adoptētāji. Saskaņā ar BTAL 27. panta 3. punktu,[63] šķirot bērnu no bioloģiskās ģimenes, bērnam primāri jānodrošina iespēja augt pie aizbildņa ierastajā sociālajā vidē kopā ar personām, ar kurām bērnam ir ciešs kontakts un piesaiste, audžuģimenē vai pie adoptētāja (juridiski brīvajiem bērniem). Alternatīvās aprūpes pakalpojumi ģimenes vidē būtu jānodrošina 23 bērniem, kas VSAC bērnu filiāle atrodas ar bāriņtiesas lēmumu.

3. ĢVPP. Gadījumā, ja bērnam nav iespējams nodrošināt aprūpi ģimenes vidē, tad aprūpe ir nodrošināma ĢVPP.

10. tabulā apkopota informācija par bērnu pārvietošanas iespējām saskaņā ar bērnu vecumu un juridisko statusu.

61 23 bērni - Brocēni, Dobele, Durbe, Liepāja, Priekule, Rīga, Rucava, Saldus, Ventspils
62 7 bērni - Talsi, Saldus, Liepāja, Durbe, Aizpute
63 Bērnu tiesību aizsardzības likums. https://likumi.lv/doc.php?id=49096

Tabula 10

VSAC bērnu filiāles bērnu pārvietošanas plāns

Bērnu pārvietošana	Bērnu skaits	Pašvaldības
2022. gadā būs sasnieguši pilngadību	**31**	Bērnu izcelsmes pašvaldības
Bioloģiskā ģimene bērniem, kas nav juridiski brīvi un VSAC atrodas uz vecāku iesnieguma pamata	**12**	Bērnu izcelsmes pašvaldības
Audžuģimene bērniem, kas ir juridiski brīvi un VSAC atrodas ar bāriņtiesas lēmumu	**2**	Bērnu izcelsmes pašvaldības
ĢVPP bērniem, kuriem nebūs iespējams nodrošināt aprūpi ģimenes vidē	Pēc pieprasījuma	

3.4. Risinājums personāla resursu turpmākai izmantošanai

Aptaujā ar VSAC „Liepāja” darbiniekiem noskaidrots, ka lielākā daļa darbinieku ir ieinteresēti turpināt darbu ar bērniem. No 57 darbiniekiem 39 darbinieki vēlas turpināt darbu ar bērniem, 7 nezina, vai vēlētos turpināt darbu ar bez vecāku gadībās palikušiem bērniem, savukārt 11 atbildējuši, ka institūcijas reorganizācijas gadījumā nevēlētos turpināt darbu ar bez vecāku gadībās palikušiem bērniem.

Ja VSAC bērnu filiāles telpās tiks izveidoti SBSP, darbiniekiem būs iespēja pārkvalificēties SBPS sniegšanai. Tiem darbiniekiem, kuri nevēlas turpināt darbu sociālā jomā[64], ir pieejami Nodarbinātības valsts aģentūras piedāvātie pakalpojumi[65].

Personāla resursu tālākās nodarbinātības iespējas skatīt 11. tabulā.

64 piemēram, vēlas turpināt darbu kā apkalpojošais personāls, projektu vadītājs, metinātājs u.c.
65 piemēram, profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides izglītības programmas, neformālā izglītība, konkurētspējas paaugstināšanas pasākumi.

Tabula 11

Personāla resursu tālākā nodarbinātība

Turpmākā nodarbinātība	Darbinieku skaits
2023. gada sākumā būs sasniegts pensionēšanās vecums	37
Iesaistīt SBSP sniegšanā, t.sk.	85
DSPC	
ĢVPP	

Ja esošie darbinieki izvēlas turpināt darbu SBSP vai ĢVPP pēc VSAC bērnu filiāles reorganizācijas, apmācības SBSP sniegšanai būtu nepieciešamas 86 darbiniekiem un pārkvalifikācija – 29 darbiniekiem, kas šobrīd pilda saimnieciski tehniskā personāla funkcijas.

Pakalpojumu sniegšanā iesaistīto darbinieku kompetencēm ir jāietver zināšanas par sadarbību ar bioloģiskajām ģimenēm, piesaistes nozīmi, specifiku darbā ar vardarbībā (t.sk. seksuālā, fiziskā u.c.) cietušiem bērniem. Lai turpinātu darbu ĢVPP, jāapgūst arī zināšanas par ģimenisku aprūpi bērniem un nepieciešamas šādas kompetences: (1) spēja nodrošināt bērnam nepieciešamo aprūpi, (2) spēja izprast bērnu un atbilstoši reaģēt, (3) spēja radīt drošu ģimenes vidi, (4) spēja stiprināt bērna saiknes, (5) spēja sadarboties, (6) spēja pilnveidoties un attīstīties.

3.5. Veicamās darbības, atbildīgie un laika grafiks

Šajā nodaļā apkopota informācija par VSAC bērnu filiāles reorganizācijas ietvaros veicamajām galvenajām darbībām, to izpildes termiņu un atbildīgajiem.

Saskaņā ar "Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma" 9[1] pantu no valsts budžeta finansē ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju pakalpojumus visu vecumu personām ar FT (t.sk. GRT), savukārt SBSP šai mērķa grupai nodrošina pašvaldības sociālais dienests. Ņemot vērā, ka DI nav atbalstāmi ieguldījumi ilgstošas sociālās aprūpes institūcijās, laika grafikā SBSP attīstīšana VSAC bērnu filiāles bērniem ir plānota kā bērna izcelsmes pašvaldības atbildība, savukārt bērnu sagatavošana aprūpes modeļa maiņai - VSAC "Liepāja" atbildība.

Bērnu aprūpes reorganizācija – nozīmīgākās aktivitātes

Nr.p.k.	RĪCĪBAS VIRZIENI UN AKTIVITĀTES	ATBILDĪGAIS	LAIKA PLĀNS
1.	**BĒRNU APRŪPE ĢIMENES VIDĒ**		
1.1.	Sadarboties ar pašvaldībām, no kurām ir ievietoti bērni, un, pārstāvot bērna intereses, rosināt, ka pašvaldība organizē bērniem un ģimenēm nepieciešamo atbalstu, lai uzlabotu bērna situāciju un bērns varētu atgriezties bioloģiskajā ģimenē.	**VSAC "Liepāja" direktors/ VSAC "Kurzeme" direktors**	2017. gada III cet.
1.2.	Izstrādāt kopienas pakalpojumu	**Bērna izcelsmes pašvaldības**	2018. gada I cet.

Nr.p.k.	RĪCĪBAS VIRZIENI UN AKTIVITĀTES	ATBILDĪGAIS	LAIKA PLĀNS
	attīstības plānu vecākiem, kuriem ir bērnu aprūpes grūtības	**Sociālais dienests (SD)**[66]	
1.3.	Izstrādāt plānu atbalsta nodrošināšanai VSAC bērnu bioloģiskajiem vecākiem, lai veicinātu bez vecāku gādības palikušo bērnu atgriešanu ģimenē	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	2018. gada I cet.
1.4.	Atkārtoti izvērtēt VSAC bērnu un ģimenes sistēmu, apzinot un uzrunājot potenciālo aizbildņu loku	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD/Bāriņtiesa (BT)**	regulāri
1.5.	Veikt sociālo darbu ar bērnu un ģimeni	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	pastāvīgi
1.6.	Nodrošināt daudzveidīgus, pēctecīgus pakalpojumus ilgtermiņā bērniem un riska ģimenēm ar ilgstošām un komplicētām problēmām	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	pastāvīgi
1.7.	Izstrādāt pasākumu kopumu potenciālo aizbildņu, audžuģimeņu un adoptētāju skaita palielināšanai	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD/BT/NVO**	2018. gada II cet.
1.8.	Identificēt nepieciešamo finansējumu aizbildņu un audžuģimeņu atbalsta programmas attīstīšanai un īstenošanai	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	2018. gada II cet.
1.9.	Īstenot atbalsta programmu aizbildņiem un audžuģimenēm	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD/BT/NVO**	regulāri
1.10.	Piesaistīt nepieciešamos speciālistus atbalsta programmas aizbildņiem un audžuģimenēm nodrošināšanai	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	pastāvīgi
1.11.	Nodrošināt sociālās rehabilitācijas pakalpojumus aizbildnībā un audžuģimenēs ievietotajiem bērniem (piem., speciālistu konsultācijas)	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	pastāvīgi
2.	**PERSONĀLS SBSP**		
2.1.	Plānot personālu (speciālistu skaita un noslodzes aprēķins, algas aprēķins, sadarbības modelis) pakalpojumu nodrošināšanai	**VSAC “Liepāja”/LM/ Bērna izcelsmes pašvaldības**	2018. gada I cet.
2.2.	Piesaistīt personālu	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	no 2018. gada.
2.3.	Organizēt personāla apmācības	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	no 2018. gada
3.	**TELPA, VIETA SBSP**		
3.1.	Izvēlēties vietu pakalpojumu izveidei	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	2017. gada III cet.
3.2.	Plānot pakalpojumus (pakalpojuma vadlīnijas, izrietošās prasības telpai, prasības aprīkojumam, nepieciešamā	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	2017. gada III cet.

[66] Liepāja, Ventspils, Rīga, Talsu, Saldus, Tukuma, Durbes, Brocēnu, Aizputes, Dobeles, Kuldīgas, Priekules, Rucavas novadi

Nr.p.k.	RĪCĪBAS VIRZIENI UN AKTIVITĀTES	ATBILDĪGAIS	LAIKA PLĀNS
	aprūpes personāla definēšana)		
3.3.	Identificēt nepieciešamo finansējumu pakalpojumu attīstīšanai	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	2017. gada III cet.
3.4.	Izstrādāt, izsludināt iepirkumu, slēgt līgumu (inženiertehniskajai izpētei, tehniskajam projektam, būvprojektēšanai, būvdarbiem)	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	no 2017. gada III cet
3.5.	Veikt telpisko plānošanu un vides prasību ietveršanu pakalpojumu izveidei	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	no 2017. gada III cet.
3.6.	Veikt Inženiertehnisko izpēti, būvprojektēšanu	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	2018. gada III cet.
3.7.	Būvdarbi/būves atjaunošana	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	2018. gada IV cet. -2021. gada IV cet
3.8.	Ēkas pieņemšana ekspluatācijā	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	no 2019. gada II cet.- 2022. gada IV cet.
4.	**APRĪKOJUMS SBSP**		
4.1.	Apzināt nepieciešamo aprīkojumu pakalpojumu izveidei	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	no 2017. gada III cet.
4.2.	Sagatavot sarakstu ar iegādājamo aprīkojumu	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	no 2017. gada III cet.
4.3.	Veikt iepirkumu aprīkojuma iegādei, slēgt līgumus	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	no 2018. gada III cet.
4.4.	Aprīkojuma piegāde	**Bērna izcelsmes pašvaldības SD**	no 2018. gada III cet.
5.	**BĒRNU SAGATAVOŠANA APRŪPES MODEĻA MAIŅAI UN BĒRNU PĀRVIETOŠANA**		
5.1.	Izstrādāt vispārējās rīcības plānu bērna sagatavošanai pārejai uz ģimenes vidi vai ĢVPP	**VSAC “Liepāja” sociālās aprūpes nodaļas vadītājs**	no 2017. gada III cet.
5.2.	Noskaidrot bērna intereses un vēlmes, veidojot grupas ĢVPP (noskaidrot, ar kuriem bērniem katrs bērns vēlas dzīvot kopā, kurš no aprūpē esošajiem darbiniekiem ir bērna piesaistes persona u.c.)	**VSAC “Liepāja” sociālās aprūpes nodaļas vadītājs**	2019. gada III cet.
5.3.	Sagatavot bērnus pārmaiņām - aprūpes modeļa maiņai	**VSAC bērnu filiāles vadītājs**	2022. gada III cet.
6.	**PAKALPOJUMI VSAC “Liepāja” ĒKĀ**		
6.1.	Izstrādāt VSAC ”Liepāja” sociālo pakalpojumu attīstības plānu	**LM**	2017. gada III cet.
6.2.	Identificēt nepieciešamo finansējumu sociālo vai veselības aprūpes pakalpojumu attīstībai VSAC ”Liepāja” ēkā	**LM**	no 2017. gada IV cet.

3.6. Reorganizācijas veikšanai nepieciešamais finansējums un tā avoti

Šajā nodaļā sniegta informācija par reorganizācijas ieceru īstenošanai nepieciešamo finansējumu un piesaistāmiem finansējuma avotiem, domājot par finansējuma piesaistes iespējām personāla kvalifikācijas paaugstināšanai, atbalsta programmas izveidei un sociālo pakalpojumu infrastruktūras attīstībai.

Saskaņā ar Rīcības plānu deinstitucionalizācijas īstenošanai 2015.-2020. gadam ĢVPP infrastruktūras izveidei no ERAF indikatīvi tiek plānoti 21 300 EUR uz 1 bērnu un "jauniešu mājas" izveidei – 10 000 EUR uz 1 bērnu, kā arī ir pieejams atbalsts aizbildņu, audžuģimeņu un adaptētāju skaita palielināšanai. No ekonomiskās lietderības viedokļa izdevumi aizbildņu, audžuģimeņu un adoptētāju piesaistīšanai ir mazāki un ieguvumi ir lielāki, šo alternatīvās aprūpes formu padarot ilgtspējīgāku.

Tabula 12

Reorganizācijai nepieciešamais finansējums

Reorganizācijas risinājums	Nepieciešamais finansējums	Paskaidrojums	Finansējuma avoti
Sociālais darbs	Saskaņā ar darba plānu	Sociālo darbu nepieciešams veikt ar ģimenēm, lai veicinātu bērnu atgriešanos pie vecākiem.	Bērna izcelsmes pašvaldības budžets[67] Projekta "Profesionāla sociālā darba attīstība pašvaldībās" līdzekļi
Darbinieku prasmju pilnveide	120 EUR/darbiniekam	Pieņemot, ka apmācības ĢVPP sniegšanai (t.sk. darbam "grupu dzīvoklī", SBSP) ilgst vidēji 3 dienas un izmaksā 40 EUR dienā. 1. personai	Projekta līdzekļi Privātie līdzekļi Bērna izcelsmes pašvaldības budžets
Darbinieku pārkvalificēšana	400 EUR/ darbiniekam	Pieņemot, ka 2. profesionālās kvalifikācijas līmeņa apmācības "Sociālā aprūpe" izmaksā vidēji 400 EUR/480h.	Bērna izcelsmes pašvaldības budžets Projekta līdzekļi
Atbalsts bērniem (aprūpe ģimenes vidē)	1200 EUR/gadā bērnam	Pieņemot, ka dažādi rehabilitācijas pakalpojumi (piemēram, attīstošā pedagoga un psihologa konsultācijas, kanisterapija, reitterapija u.c.) izmaksā vidēji 25 EUR/nodarbība un bērnam ir nepieciešamas 4 nodarbības mēnesī.	Bērna izcelsmes pašvaldības budžets
Bērnu pārvietošana	Saskaņā ar detalizētu pārvietošanas plānu	Bērnu pārvietošanas plānā iekļaut, ka ir jāņem vērā bērna vēlmes telpu dizainam, bērns jāiesaista telpu iekārtošanā, kā arī bērns pie jaunajām telpām jāpieradina	Bērna izcelsmes pašvaldības budžets VSAC "Kurzeme" esošo līdzekļu ietvaros

67 Pašvaldības Sociālā dienesta esošo līdzekļu ietvaros

Reorganizācijas risinājums	Nepieciešamais finansējums	Paskaidrojums	Finansējuma avoti
		pakāpeniski.	
SBSP sniegšana (Apšu ielā)	1 749 700 EUR	Skatīt 2.6. nodaļu.	Valsts budžets, Privātie fondi

Daļu reorganizācijas veikšanai nepieciešamo izdevumu, kas saistīti ar darbinieku kvalifikācijas celšanu, bērnu pārvietošanu, būtu iespējams segt no bērnu izcelsmes pašvaldību vai VSAC “Kurzeme” budžeta līdzekļiem. Atsevišķos gadījumos iespējams izmantot publisko vai privāto fondu, NVO un reliģisko organizāciju līdzekļus vai dažādus ziedojumus.

Kopsavilkums un rekomendācijas

VSAC bērnu filiāles reorganizācijas mērķis ir rast risinājumus, lai uzlabotu situāciju bāreņiem un bez vecāku gādības palikušajiem bērniem, kuri šobrīd dzīvo un saņem pakalpojumus VSAC bērnu filiālē, pārveidojot ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojumu SBSP, atbilstoši starptautiskām vadlīnijām bērnu alternatīvai aprūpei.

Reorganizācijas plānā ir aktualizēta nepieciešamība pēc tādas bērnu aprūpes, kas atbilst bērna labākajām interesēm un individuālajām vajadzībām.[68]

Atbilstoši Pamatnostādnēs, Standartos, ANO konvencijā un BTAL noteiktajam, **primāri bērna aprūpe būtu nodrošināma bioloģiskajā ģimenē vai ģimenes vidē** (audžuģimenē vai pie aizbildņa). Lai veicinātu bērnu atgriešanos pie vecākiem, būtu jāveic mērķtiecīgs sociālais darbs ar bērnu bioloģiskajām ģimenēm un jānodrošina sociālās (t.sk. medicīniskās) rehabilitācijas pakalpojumu pieejamība: psihosociālais atbalsts, fizioterapija, ergoterapija, fizikālās terapijas, ģimenes asistents, dienas aprūpes centrs, atelpas brīža pakalpojums, palīglīdzekļu nodrošināšana, vides, informācijas un aprīkojuma pieejamība; nozīmīgs ir arī finansiālais atbalsts specializētās pārtikas iegādei un citu specifisku vajadzību nodrošināšanai.

Bērnu izcelsmes pašvaldībās jāveic preventīvi pasākumi, lai mazinātu iespēju bērniem nonākt ārpusģimenes aprūpē, kā arī nepieciešams izstrādāt plānu jaunu audžuģimeņu piesaistīšanai un aizbildņu, adoptētāju skaita palielināšanai.

Tikai gadījumos, kad bērna aprūpe ģimenē, audžuģimenē vai pie aizbildņa nav iespējama, aprūpe ir nodrošināma ĢVPP.

SECINĀJUMI UN REORGANIZĀCIJAS PLĀNA IZSTRĀDES EKSPERTU REKOMENDĀCIJAS

Reorganizācijas plāna izstrādes eksperti rekomendē VSAC bērnu filiālei noteikt „aizvērto durvju principu" (turpmāk bērni iestādē ievietoti netiek) un VSAC "Liepāja" pārkārtot, sadarbībā ar pašvaldībām attīstot jaunus SBSP. Lai to īstenotu, jāplāno un jāīsteno vairākas secīgas darbības – sociālais darbs ar bērnu bioloģiskajām ģimenēm, aizbildņu, audžuģimeņu, adoptētāju aktivitātes veicināšana un tikai gadījumos, kad bērna aprūpe ģimenē, audžuģimenē vai pie aizbildņa nav iespējama - ĢVPP plānošana saskaņā ar bērna individuālajām vajadzībām.

<u>Sociālais darbs ar bioloģiskajām ģimenēm</u>

Lai novērstu bērna šķiršanu no bioloģiskās ģimenes, būtiski ir attīstīt *kopienas pakalpojumus ģimenēm* ar vidējiem un augstiem riskiem[69]. Specifiski atbalsta pakalpojumi būtu jānodrošina tiklīdz pašvaldības sociālie darbinieki konstatējuši problēmas bērnu aprūpē: vecāku atkarība, psihiskās veselības traucējumi, vardarbība, ikdienas dzīves vai bērnu audzināšanas prasmju trūkums. Papildus atbalsts vajadzīgs ģimenei un bērnam arī krīzes situācijās vai gadījumos, kad bērnam un/vai vecākiem ir smagi FT, GRT vai uzvedības traucējumi un

[68] ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcija
69 Riska novērtēšanas kritērijus skatīt Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumu Nr.1037 2.pielikumā.

konstatētas citas grūtības. Šajā periodā jāsniedz nepieciešamais atbalsts vecākiem un bērnam/iem, kā arī visos iespējamos veidos jāveicina bērna palikšana bioloģiskajā ģimenē.

Saskaņā ar VSAC bērnu filiāles sniegto informāciju, puse bērnu institūcijā atrodas uz vecāku iesnieguma pamata, savukārt pārējiem - pamešanas novārtā dēļ (vecākiem ir pārtrauktas aizgādības tiesības). No visiem institūcijā esošajiem bērniem 30 nav juridiski brīvi, tāpēc šiem bērniem, atbilstoši Pamatnostādnēs, Standartos, ANO konvencijā un BTAL noteiktajam, **primāri ir risināms jautājums par atgriešanos bioloģiskajā ģimenē.**

Rekomendācijas:

- Attīstīt un īstenot preventīvus pasākumus, lai novērstu bērnu izņemšanu no ģimenes;
- Nodrošināt multidisciplināru atbalstu riska ģimenēm un ģimenēm, kurām ir pārtrauktas aizgādības tiesības - ģimenes asistents, atbalsta vai mentoru ģimene, specializētas programmas atkarīgiem vecākiem, vecākiem ar sociālo prasmju trūkumu, vecākiem ar GRT un FT;
- Nodrošināt atbalstu ģimenēm krīzes situācijās, veidojot krīzes izbraukuma komandas;
- Papildus vecāku rehabilitācijas plānam, atsevišķi izstrādāt un īstenot rehabilitācijas plānu bērnam - ietvert multidisciplināru individuālo atbalstu (psihosociālais darbs, smilšu spēles terapija, bērnu psihoterapija, ārsta un psihologa konsultācijas) un grupu darbu (kompetenču, sociālo prasmju, emociju atpazīšanas grupas, atkarīgo vecāku bērnu grupas);
- Attīstīt bērna un vecāku kopīgu konsultēšanu (piemēram, Terra spēle, Marte Meo, Ģimenes sapulces) un kopīgas nodarbības grupās (sociālo prasmju, saskarsmes, kompetenču paaugstināšanas u.c.).

Aizbildnība

Bērniem, kuri pilnībā vai uz laiku ir zaudējuši vecāku aprūpi, primāri būtu jāpaliek savas paplašinātās ģimenes lokā, nezaudējot saikni ar radiniekiem un ierasto ikdienas dzīvi - t.i. *aizbildnībā*. Šajā gadījumā pašvaldībai būtu jānodrošina atbalsta pakalpojumi aizbildņiem – atbalsta grupas, individuālais atbalsts, apmācības, sociālais darbs ar ģimeni un bērniem.

Rekomendācijas:

- Attīstīt paplašinātās aizbildnības institūtu;
- Atkārtoti izvērtējot bērna un ģimenes situāciju, apzināt un uzrunāt iespējamos aizbildņus;
- Nodrošināt apmācības un atbalstu aizbildņiem.

Audžuģimenes

Audžuģimene ir starptautiski atzīta par visatbilstošāko ģimenes vides ekvivalentu bez vecāku gādības palikušam bērnam/iem. Jebkurš ieguldījums audžuģimeņu kustības attītīstīšanā un atbalsta pakalpojumos būs ieguldījums bērna veiksmīgā rahabilitācijā un attīstībā, nodrošinot bērna iekļaušanos sabiedrībā.

Rekomendācijas:

- Izstrādāt stratēģiju audžuģimeņu, aizbildņu, adoptētāju un viesģimeņu skaita palielināšanai, kurā paredzēti atbalsta pasākumi audžuģimeņu aktivitātes veicināšanai un papildus finansiāls atbalsts bērna aprūpei;
- Īstenot informatīvus pasākumus (kampaņas, seminārus) ar bāriņtiesas, Sociālā dienesta un pašvaldības pārstāvju līdzdalību, lai uzrunātu iedzīvotājus un informētu par viņu iespējām kļūt par audžuģimeni, aizbildni, būt par bērna adoptētāju vai viesģimeni;
- Nodrošināt atbalstu (t.sk. finansiālu) bērniem, kas saņem aprūpes pakalpojumu ģimenes vidē (aizbildnībā, audžuģimenē), lai nodrošinātu viņu vajadzībām atbilstošu sociālo rehabilitāciju (piemēram, psihoterapija, kanisterapija, smilšu spēļu terapija u.c.);
- Attīstīt un pilnveidot atbalsta programmu audžuģimenēm[70].

Adopcija

BTAL 31(1) pants nosaka, lai bērna attīstībai nodrošinātu ģimenisku vidi, tiek atbalstīta adopcija. Adopcija, līdzīgi kā audžuģimene, ir viens no efektīvākajiem veidiem, kā bērns var pilnībā iekļauties ģimenē.

Rekomendācijas:

- Sniegt atbalstu bērniem pirmsadopcijas aprūpē;
- Pārskatīt un nokārtot bērnu juridisko statusu, lai visi bērni, kas ir piemēroti adopcijai, tiktu iekļauti Labklājības ministrijas Adopcijas reģistrā;
- Ievērot normatīvos aktus adopcijas īstenošanai (Ministru kabineta noteikumi Nr.111 Adopcijas kārtība).

ĢVPP

Tikai gadījumos, kad bērna aprūpe ģimenē, audžuģimenē vai pie aizbildņa nav iespējama, aprūpe ir nodrošināma ĢVPP saskaņā ar bērna individuālajām vajadzībām.

Rekomendācijas:

- Pirms ĢVPP izveidošanas, palielināt aizbildņu, audžuģimeņu un adoptētāju skaitu pašvaldībā, lai nepieciešamības gadījumā sniegtu bērniem sociālās aprūpes pakalpojumu ģimenes vidē – aizbildnībā, audžuģimenē, adopcijā.

70 Kopumā attīstīt atbalsta pasākumus aizbildņiem, audžuģimenēm, adoptētājiem un viesģimenēm, nodrošinot nepieciešamos pakalpojumus:
- ✓ atbalsta grupas pieaugušajiem un bērniem kopā ar pieaugušajiem;
- ✓ tikšanos organizēšana bērniem ar bioloģiskajiem vecākiem speciālistu klātbūtnē neitrālā vidē;
- ✓ konsultācija ar sociālo darbinieku, sociālo pedagogu, psihologu un psihoterapeitu (teraspēles, smilšu terapija, geštaltterapija, u.c.);
- ✓ speciālistu komandas atbalsta sniegšana dzīvesvietā;
- ✓ regulāri apmācību semināri 2X gadā, kuru laikā tiek pieskatīti bērni;
- ✓ konsultēšana krīzes situācijās dzīvesvietā.

- Ņemot vērā demogrāfiskās tendences un pieprasījuma pēc bērnu ārpusģimenes aprūpes pakalpojuma negatīvo dinamiku, ieplānot, ka izveidoto/pielāgoto infrastruktūru ĢVPP pašvaldība nākotnē varēs izmantot arī audžuģimeņu atbalstam, piemēram, nodrošinot audžuģimeni ar dzīvesvietu, ja tiek konstatēta šāda nepieciešamība;
- Ieplānot bērnu līdzdalību telpu iekārtošanā;
- Noskaidrot, ar kuriem bērniem katrs bērns vēlas dzīvot kopā, kurš no aprūpē esošajiem darbiniekiem ir bērna piesaistes persona u.c.;
- Atlasot personālu ĢVPP, veikt kandidātu psiholoģiskās piemērotības izvērtēšanu darbam ar ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem un padziļinātu personības izpēti.

Pielikumi

1. pielikums.

VSAC bērnu filiāles bērnu vajadzības saskaņā ar individuālo vajadzību izvērtējumu

Nr.p.k.	Pakalpojuma veids	Pakalpojuma saņēmēju skaits	Bērna izcelsmes pašvaldība
1.	SBSP		
1.1	Ģimenes tipa ilgstoša sociālās aprūpes/sociālās rehabilitācijas institūcija (3grupasx8bērni)	5	Liepāja un novadi: Talsu, Aizputes, Ventspils, Durbes
1.2.	Grupu māja (dzīvoklis) bērniem ar funkcionāliem traucējumiem	27	Ventspils, Liepāja, Rīga un novadi: Durbes, Priekules, Saldus, Brocēnu, Rucavas, Dundagas, Ventspils, Dobeles, Kuldīgas,Aizputes, Talsu
1.3.	Dienas centrs bērniem ar funkcionāliem traucējumiem	23	Liepāja, Ventspils un novadi: Tukuma, Brocēnu, Saldus
1.4.	Atelpas brīža pakalpojums	16	Ventspils, Liepāja, Rīga un novadi: Durbes, Priekules, Saldus, Brocēnu, Liepāja, Rucavas, Ventspils
1.5.	Audžuģimene	3	Liepāja
1.6.	Atbalsta grupas vecākiem	16	Ventspils, Liepāja, Rīga un novadi: Durbes, Priekules, Saldus, Brocēnu, Rucavas, Ventspils
1.7.	Sociālās rehabilitācijas pakalpojums personas dzīvesvietā	16	Ventspils, Liepāja, Rīga un novadi: Durbes, Priekules, Saldus, Brocēnu, Rucavas, Ventspils
1.8.	Atbalsta grupas audžuģimenēm	3	Liepāja
1.9.	Sociālā rehabilitētāja nodarbības pašaprūpes prasmju uzlabošanai	4	Liepāja un novadi: Aizputes, Tukuma, Ventspils
1.10.	Mūzikas terapijas nodarbības	44	Ventspils, Liepāja, Rīga un novadi: Durbes, Priekules, Saldus, Brocēnu, Talsu, Aizputes, Ventspils, Kuldīgas, Tukuma
1.11.	Hidroterapija	15	Liepāja, Ventspils un novadi: Talsu, Tukuma, Brocēnu, Saldus
1.12.	Reitterapijas nodarbības	15	Ventspils, Liepāja, Rīga un Brocēnu novads
1.13.	Kanisterapijas nodarbības	13	Ventspils, Liepāja un novadi: Aizputes, Kuldīgas, Ventspils, Durbes, Saldus
	Mūzikas terapijas nodarbības	18	Ventspils, Liepāja, Rīga un novadi: Durbes, Priekules, Saldus, Brocēnu, Talsu, Aizputes, Ventspils, Kuldīgas, Tukuma
1.14.	Deju un kustību terapija seansi	1	Tukuma novads
1.15.	Logopēda konsultācijas	17	Ventspils, Liepāja, Rīga un novadi: Aizputes, Talsu, Ventspils, Durbes
1.16.	Montesori nodarbības	7	Ventspils, Liepāja un novadi: Ventspils, Durbes, Aizputes
1.17.	Mikrologopēda konsultācijas	4	Liepāja un Talsu novads

Nr.p.k.	Pakalpojuma veids	Pakalpojuma saņēmēju skaits	Bērna izcelsmes pašvaldība
1.18.	Sensorās terapijas nodarbības	37	Ventspils, Liepāja, Rīga un novadi: Durbes, Priekules, Saldus, Brocēnu, Talsu, Ventspils, Kuldīgas, Dobeles, Aizputes
1.19.	Ģimenes aistents	16	Ventspils, Liepāja, Rīga un novadi: Durbes, Priekules, Saldus, Brocēnu, Rucavas, Ventspils
2.	Vispārējie pakalpojumi		
2.1	Profesionālā zglītības iestāde	1	Saldus novads
2.2.	Ergoterapeita nodarbības	13	Ventspils, Liepāja un novadi: Kuldīgas, Ventspils
2.3.	Fizikālās procedūras (ultraskaņas terapija, lāzerterapija vai vibrācijas terapija)	12	Ventspils un novadi: Durbes, Priekules, Saldus, Brocēnu, Dundagas, Rucavas, Talsu, Ventspils, Kuldīgas, Aizputes, Dobeles
2.4.	Ūdens terapijas procedūras	18	Ventspils, Liepāja un novadi: Durbes, Priekules, Saldus, Brocēnu, Rucavas, Dundagas, Talsu, Ventspils, Kuldīgas, Aizputes, Dobeles
2.5.	Fizioterapija	31	Ventspils, Liepāja, Rīga un novadi: Durbes, Priekules, Saldus, Brocēnu, Dundagas, Rucavas, Talsu, Ventspils, Kuldīgas, Tukuma, Aizputes, Dobeles
2.6.	Vasaras nometnes bērniem ar funkcionāliem traucējumiem	7	Liepāja, Ventspils un novadi: Brocēnu, Tukuma, Saldus
2.7.	Sporta pulciņa nodarbības	10	Ventspils, Liepāja un novadi: Aizputes, Tukuma, Talsu, Brocēnu
2.8.	Zīmēšanas nodarbības	1	Liepāja
2.9.	Darbmācības nodarbības	1	Saldus novads
2.10.	Sintezatora nodarbības	1	Kuldīgas novads
2.11.	Peldēšanas nodarbības baseinā	12	Ventspils, Liepāja, Rīga un novadi: Talsu, Brocēnu, Durbes
2.12.	Basketbola nodarbības	2	Liepāja un Saldus novads

2. pielikums.

Darbiniekiem nepieciešamās apmācību tēmas

- Darbs ar mērķagrupu, mērķagrupas specifika - 15
- Bērni ar garīgās veselības un garīgas attīstības traucējumiem. Darbs ar autismu slimiem bērniem - 33
- Jauniešu sagatavošana patstāvīgai dzīvei - 17
- Bērnu tiesību aizsardzības likums - 16
- Ģimenes un jaunieša budžeta plānošana - 8
- Konfliktsituāciju risināšana - 30
- Stresa vadība - 24
- Darbs ar bērniem ar destruktīvu uzvedību. Darbs ar grūti audzināmiem jauniešiem, sodītiem jauniešiem, atkarīgiem jauniešiem - 25
- Individuālās supervīzijas - 15
- Bērnu un jauniešu disciplinēšana - 17
- Fiziska vardarbība - 9
- Emocionāla vardarbība - 10
- Seksuāla vardarbība - 4
- Sekstings - 3
- Bērnu ķermeņa valoda - 19
- Sociālā pedagoģija - 16
- Speciālā pedagoģija - 18
- Rīcība ekstrēmās situācijās (lēkmes - epilepsijas, astmas u.c.) - 24
- Brīvā laika pavadīšanas veidi - 23
- Montesori pedagoģija - 9
- Bērnu emocionālās audzināšanas grupas – 16
- Mūzikas terapija - 1

3. pielikums.

VSAC bērnu filiāles darbinieku anketa

SIA “AC Konsultācijas" Kurzemes plānošanas reģiona uzdevumā izstrādā Kurzemes plānošanas reģiona bērnu aprūpes iestāžu reorganizācijas plānus. Šī aptauja tiek veikta ar mērķi iegūt informāciju par darbinieku iespējām un vēlmēm iestādes reorganizācijas gadījumā. Mūsu mērķis ir uzzināt, vai izmaiņu gadījumā darbinieki vēlētos un būtu gatavi strādāt ar bērniem ģimeniskai videi pietuvinātā pakalpojumā.

Lūdzam Jūs piedalīties šajā aptaujā un veltīt aptuveni 15 minūtes laika anketas aizpildei.

1. Lūdzu, norādiet savu dzimumu!

- Sieviete
- Vīrietis

2. Lūdzu, norādiet savu vecumu (pilnos gados)!

_____

3. Lūdzu, norādiet, kāda ir jūsu augstākā iegūtā izglītība!

- Pamatizglītība vai zemāka
- Arodizglītība bez vidējās izglītības
- Vispārējā vidējā izglītība
- Profesionālā vidējā izglītība
- Bakalaura grāds, 1. līmeņa augstākā izglītība
- Maģistra grāds
- Cits (ierakstīt)_____

4. Lūdzu, norādiet, kādu attālumu Jūs ikdienā mērojat no mājām līdz darba vietai (km):

_____

5. Lūdzu, norādiet, cik ilgu laiku aizņem ceļš no mājām līdz darba vietai (minūtes):

_____

6. Lūdzu, norādiet, kādu maksimālo attālumu Jūs <u>ikdienā būtu gatavi mērot</u> no mājām līdz darba vietai (km):

_____

7. Lūdzu, norādiet, ilgāko laiku, cik Jūs <u>ikdienā būtu gatavi patērēt</u> ceļā no mājām līdz darba vietai (minūtes):

_____

8. Vai iestādes reorganizācijas gadījumā Jūs vēlētos / būtu gatavs (-a) strādāt ar bez vecāku gādības palikušiem bērniem un jauniešiem?

Plānots, ka pēc reorganizācijas ģimeniskai videi pietuvināts pakalpojums ietvers ēdināšanu, veļas mazgāšanu, jo tas tiks veikts uz vietas katrā grupiņā, līdzīgi kā tas notiek mājās.

- Jā
- Nē
- Nezinu

9. Lūdzu, norādiet, ar kādu vecumu bērniem Jūs būtu gatavs strādāt ģimeniskai videi pietuvinātā pakalpojumā! *(iespējami vairāki atbilžu varianti)*

- 0-11 mēneši
- 1-3 gadi
- 4-6 gadi
- 7-11 gadi
- 12-17 gadi
- jaukta vecuma bērni

10. Lūdzu, norādiet, vai Jūs būtu gatavs strādāt ar bērniem ar invaliditāti ģimeniskai videi pietuvinātā pakalpojumā!

- Jā

Lūdzu, norādiet, ar kādu: _____

- Nē

11. Vai esat apsvēris kļūt par audžuģimeni?

- Jā
- Nē

12. Kādas zināšanas apmācības jums būtu nepieciešamas, lai strādātu ar izvēlēto vecuma grupu? *(iespējami vairāki atbilžu varianti)*

- Darbs ar mērķagrupu, mērķagrupas specifika
- Bērni ar garīgās veselības un garīgas attīstības traucējumiem. Darbs ar autismu slimiem bērniem
- Jauniešu sagatavošana patstāvīgai dzīvei
- Bērnu tiesību aizsardzības likums
- Ģimenes un jaunieša budžeta plānošana
- Konfliktsituāciju risināšana
- Stresa vadība
- Darbs ar bērniem ar destruktīvu uzvedību. Darbs ar grūti audzināmiem jauniešiem, sodītiem jauniešiem, atkarīgiem jauniešiem
- Individuālās supervīzijas
- Bērnu un jauniešu disciplinēšana
- Fiziska vardarbība
- Emocionāla vardarbība
- Seksuāla vardarbība
- Sekstings
- Bērnu ķermeņa valoda
- Sociālā pedagoģija
- Speciālā pedagoģija
- Rīcība ekstrēmās situācijās (lēkmes - epilepsijas, astmas u.c.);
- Brīvā laika pavadīšanas veidi
- Montesori pedagoģija
- Bērnu emocionālās audzināšanas grupas

Citas: _____

13. Lūdzu, norādiet, vai Jums ir citas pārdomas, ko vēlaties darīt zināmu reorganizācijas plāna izstrādātājiem!

4.pielikums.

Risku analīze

Šajā pielikumā apkopoti reorganizācijas plāna izstrādātāju identificētie ar bērnu aprūpes reorganizāciju saistītie riski, t.sk. sniedzot to izvērtējumu un pasākumu plānu risku mazināšanai.

Tabula 7

Ar bērnu aprūpes reorganizāciju saistīto risku analīze

Identificētais risks	Riska iestāšanās varbūtība	Riska ietekme uz aprūpes reorganizāciju	Riska apraksts	Riska novēršanas pasākumi	Atbildīgais par riska mazināšanu
1. Politiskie riski					
1.1 Nav plānošanas dokumentu, kas regulē aizbildņu, audžuģimeņu un adoptētāju kustības attīstību Latvijā un pašvaldībā.	augsta	augsta	Lai arī Latvijā 2016. gadā ir veikts pētījums “Specializētās audžuģimenes - ārpusģimenes aprūpes modeļa attīstība Latvijā”, līdz šim nav izstrādāti konkrēti normatīvie akti vai dokumenti (vadlīnijas, plāni, programmas), kas regulē aizbildņu, audžuģimeņu un adoptētāju kustības attīstību tuvākajā laikā. ES vadlīnijās norādīts, ka nepieciešams liels atbalsts audžuģimeņu institūta stiprināšanai, attīstībai un “profesionalizēšanai”. Atbildība par finanšu un psihosociālo atbalstu dalās starp pašvaldību un valsti. Finansiālā un psihosociālā atbalsta apjoms	Izstrādāt normatīvos aktus (plānošanas dokumentus, vadlīnijas, plānus), kas nosaka aizbildņu, audžuģimeņu un adoptētāju kustības attīstību. Uzraudzīt un organizēt metodisko vadību bāriņtiesā un sociālajā dienestā par attiecīgo programmu īstenošanu. Pieņemt lēmumu par ilgtspējīgu un vispusīgu atbalstu aizbildņiem, audžuģimenēm un adoptētājiem.	LM VBTAI Bērna izcelsmes pašvaldība

Identificētais risks	Riska iestāšanās varbūtība	Riska ietekme uz aprūpes reorganizāciju	Riska apraksts	Riska novēršanas pasākumi	Atbildīgais par riska mazināšanu
			bieži nav pietiekams/pastāvīgs un īstenotās pieejas ne vienmēr dod optimālāko risinājumu.	Pilnveidot un/vai izstrādāt stratēģiju aizbildņu, audžuģimeņu un adoptētāju skaita palielināšanai.	
2. Sociālie riski					
2.1 Diskriminējoša sabiedrības attieksme	augsta	vidēja/augsta	Izpratnes un zināšanu trūkums par sabiedrībā balstītiem sociālajiem pakalpojumiem un labo praksi (t.sk. ārpus Latvijas) ietekmē lēmumu pieņemšanas procesu virzību (gan rezultātus, gan izpildes termiņu). Sabiedrībā ir daudz stereotipu par BSAC bērnu uzvedību, problēmām un nepieciešamo atbalstu, kas ietekmē darba metožu izvēli un pieeju, kā arī apgrūtina BSAC bērnu veiksmīgu iekļaušanos sabiedrībā.	Plānot un organizēt informatīvās kampaņas, izglītojošus pasākumus, izmantot sabiedrisko mediju iespējas informācijas popularizēšanai (piemēram, par DI procesu, sabiedrībā balstītu aprūpes sistēmu).	LM Bērna izcelsmes pašvaldība KPR (projekta “Kurzeme visiem” ietvaros)
2.2. Bērnu nevēlēšanās saņemt aprūpi pie aizbildņa vai audžuģimenē	vidēja	vidēja	Pusaudži, kuri vairākkārt tikuši izņemti un atgriezti bioloģiskajā ģimenē, aizbildnībā, audžuģimenē, pirms adopcijas aprūpē vai adopcijā, kā arī pārvietoti no vienas institūcijas uz otru, bieži ir zaudējuši vēlmi nokļūt aizbildnībā vai audžuģimenē, jo emocionālo traumu dēļ vairs nespēj veidot ģimeniskas attiecības un izvēlas dzīvot institūcijā līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai.	Primāri ir jāiegūst informācija un jāanalizē iemesli, kāpēc bērns nevēlas saņemt aprūpi pie aizbildņa vai audžuģimenē. Respektēt pusaudžu vēlmes un nodrošināt aprūpi “jauniešu mājā” vai ĢVPP.	Bērna izcelsmes pašvaldības bārņitesa (BT)/Bērna izcelsmes pašvaldības sociālais dienests (turpmāk-

Identificētais risks	Riska iestāšanās varbūtība	Riska ietekme uz aprūpes reorganizāciju	Riska apraksts	Riska novēršanas pasākumi	Atbildīgais par riska mazināšanu
			Biežāk šo attieksmi var novērot pusaudžiem. Bērni, kuriem ir regulāras tikšanās ar bioloģiskajiem vecākiem, cer atgriezties pie viņiem, un tas ietekmē viņu vēlmi saņemt aprūpi aizbildnībā vai audžuģimenē.	Sagatavot psiholoģiski bērnus, kas regulāri tiekas ar bioloģiskajiem vecākiem, aprūpei aizbildnībā vai audžuģimenē. Nodrošināt regulāras tikšanās ar bioloģiskajiem vecākiem arī aprūpes formas maiņas.	SD)/ BSAC BT, SD, BSAC BSAC BT, SD, BSAC
2.3. Vienas ģimenes bērnu šķiršana	vidēja	vidēja	Vairāku māsu un brāļu ievietošana audžuģimenēs vai nodošana aizbildnībā mēdz būt problemātiska, jo ir salīdzinoši grūti atrast aizbildni vai audžuģimeni, kas vienlaicīgi varētu aprūpēt vairākus dažāda vecuma bērnus. Daži no iemesliem ir ierobežota dzīvesvietas platība, nepietiekams psihosociālais atbalsts un zināšanu trūkums par audzināšanas specifiku bez vecāku gādības palikušiem bērniem.	Izvērtēt konkrētā bērna vajadzības pirms tiek pieņemts lēmums par bērnu šķiršanu. Ievietot bērnus vairākās audžuģimenēs (ja ir nepieciešama bērnu šķiršana), ņemot vērā to atrašanās attālumu un bērnu iespējas komunicēt, apmeklēt vienu izglītības iestādi, kopā pavadīt brīvo laiku, regulāri satikties.	BT, BSAC, SD BT

Identificētais risks	Riska iestāšanās varbūtība	Riska ietekme uz aprūpes reorganizāciju	Riska apraksts	Riska novēršanas pasākumi	Atbildīgais par riska mazināšanu
2.4. Potenciālo aizbildņu, audžuģimeņu, adoptētāju atzīšana par nepiemērotiem	vidēja	vidēja	Bāriņtiesa atbilstoši savai kompetencei var atzīt aizbildņus, audžuģimenes, adoptētājus par nepiemērotiem dažādu apstākļu dēļ (piemēram, nepietiekama dzīvojamā platība un ienākumi). Esošās izglītības prasības BT vadītajiem un BT locekļiem aptver plašu kvalifikācijas loku[71], ar atšķirīgu skatījumu un zināšanām par bērna attīstību un vajadzībām, kā arī ģimenes piemērotību aizbildņa, audžuģimenes un adoptētāja statusam. Tas ir nozīmīgs aspekts, jo BT speciālists ar bāzes izglītību pedagoģijā ģimenes izvērtēšanu veiks no vienas disciplīnas skatupunkta, bet, piemēram, jurists vairāk aktualizēs juridisko aspektus un sociālais darbinieks ģimenes situācijas vērtēs no sociālo problēmu skatu punkta.	Uzlabot bāriņtiesu speciālistu zināšanas par aizbildņu, audžuģimeņu, adoptētāju piemērotības noteikšanu. Sadarboties ar sociālo dienestu, lai risinātu potenciālo aizbildņu, audžiģimeņu, adoptētāju sociālās problēmas.	VBTAI, LM SD, BT
3. Saimnieciskie riski					
Aprūpējamo skaita būtiskas izmaiņas ĢVPP	vidēja	augsta	Būtiskas izmaiņas (samazinājums vai pieaugums) pieprasījumā var rasties dažādu	Plānot pakalpojumu apjomu, ņemot vērā demogrāfiskās tendences, SBSP attīstības	SD

71 Bāriņtiesu likuma 10.pants nosaka, ka par bāriņtiesas priekšsēdētāju un bāriņtiesas priekšsēdētāja vietnieku var ievēlēt personu ar otrā līmeņa augstāko akadēmisko izglītību pedagoģijas, psiholoģijas, medicīnas vai tiesību zinātnē vai zinātnes nozarei atbilstošu profesionālo (pedagoga, psihologa, jurista, sociālā darbinieka, ārsta) izglītību. Savukārt par bāriņtiesas locekli var ievēlēt speciālistu ar pirmā līmeņa (koledžas) vai otrā līmeņa augstākās akadēmisko izglītību pedagoģijā, psiholoģijā, medicīnā vai tiesību zinātnes nozarei atbilstoša otrā līmeņa profesionālo augstāko (pedagoga, psihologa, jurista, sociālā darbinieka, ārsta) izglītību.

Identificētais risks	Riska iestāšanās varbūtība	Riska ietekme uz aprūpes reorganizāciju	Riska apraksts	Riska novēršanas pasākumi	Atbildīgais par riska mazināšanu
un “jauniešu mājā”			apstākļu dēļ (sabiedrības attieksmes maiņa, preventīvais sociālais darbs, SBSP, atbalsts aizbildņiem un audžuģimenēm). Pieprasījuma samazinājuma dēļ telpas netiek izmantotas pilnībā, savukārt pieprasījuma pieauguma dēļ rodas pakalpojumam telpu platības un speciālistu iesaistes trūkums. Uzturēšanas izmaksu pieauguma dēļ sadārdzinās kopējās pakalpojuma izmaksas.	prognozi, bērnu un ģimeņu vajadzību pēc pakalpojumiem. Pieprasījuma samazinājuma gadījumā pārplānot telpu izmantošanu (piemēram, citiem pakalpojumiem, iznomāt). Pieprasījuma pieauguma gadījumā risināt jautājumu par citu piemērotu telpu nodrošināšanu, īslaicīgi iepirkt pakalpojumu no citām pašvaldībām vai risināt jautājumu par citu pašvaldību audžuģimeņu iesaisti.	SD, Bērna izcelsmes pašvaldība SD, Bērna izcelsmes pašvaldība un BT
4. Tehniskie riski					
4.1. Nepilnīgi vai nepietiekami plānota jaunā bērnu aprūpes sistēma	vidēja	augsta	Pietiekama laika un izpratnes trūkums ietekmē izvēlēto aprūpes sistēmu un tās organizēšanas principus, piemēram, speciālistu skaits, ikdienas darba organizācija, pietiekami finanšu resursi.	Izstrādāt metodisko materiālu pakalpojumu nodrošināšanai ĢVPP un “jauniešu mājā”. Izstrādāt vadlīnijas atbalsta nodrošināšanai esošiem un potenciāliem aizbildņiem, audžuģimenēm, adoptētājiem. Izstrādāt vairākus risinājumus bērnu aprūpes organizēšanai, atbilstoši bērna vajadzībām. [72]	LM, VBTAI LM, VBTAI BSAC, SD, BT

72 Bērna alternatīvai aprūpei ir jābūt veidotai saskaņā ar visām citām bērna tiesībām uz izglītību, veselību, ģimenisku vidi un nediskrimināciju. Svarīgi ir nodrošināt bērniem, kuri palikuši bez vecāku gādības stabilas mājas un apmierināt viņu pamatvajadzības pēc drošas, pastāvīgas piesaistes aprūpētājiem, turklāt pastāvīga risinājuma rašana jāuzskata par galveno mērķi. Bērna individuālās vajadzības ir pamats rīcībai bērna interesēs.

Identificētais risks	Riska iestāšanās varbūtība	Riska ietekme uz aprūpes reorganizāciju	Riska apraksts	Riska novēršanas pasākumi	Atbildīgais par riska mazināšanu
				Izstrādāt un ieviest detalizētu rīcības plānu bērnu aprūpes nodrošināšanai dažādās aprūpes formās (ĢVPP, “jauniešu māja”, ģimenes atbalsta centrs). Organizēt pakalpojumu nodrošināšanu atbilstoši izstrādātajam plānam.	BSAC, SD, BT SD
4.2. Būvdarbu iepirkuma rezultātu pārsūdzēšana	vidēja/ augsta	vidēja	Būvdarbu uzsākšana var aizkavēties iepirkuma rezultātu pārsūdzēšanas dēļ.	Pārliecināties par tehniskās dokumentācijas atbilstību reālajai situācijai. Izstrādāt iepirkuma dokumentāciju, īpašu uzmanību pievēršot nepārprotamu vērtēšanas kritēriju definēšanai. Īstenot procedūru saskaņā ar spēkā esošo normatīvu regulējumu. Īstenot iepirkuma procedūru savlaicīgi.	Bērna izcelsmes pašvaldība (iepirkumu komisija)
4.3. Būvdarbu termiņa pagarinājuma nepieciešamība	augsta	vidēja	Nepietiekama būvdarbu kvalitāte, neparedzēti darbi, kļūdas plānošanā, aprīkojuma piegādes aizkavēšanās vai citas situācijas var radīt nepieciešamību pagarināt būvdarbu termiņu.	Ņemt vērā sezonalitāti un būvdarbu veikšanas iespēju, plānojot būvdarbu izpildi. Paredzēt līgumā rīcības neparedzētu darbu gadījumam.	Bērna izcelmes pašvaldība kopā ar iepirkuma

Identificētais risks	Riska iestāšanās varbūtība	Riska ietekme uz aprūpes reorganizāciju	Riska apraksts	Riska novēršanas pasākumi	Atbildīgais par riska mazināšanu
				Ieplānot laika rezervi būvdarbu veikšanai. Lūgt savlaicīgi iesniegt detalizētu darbu izpildes plānu. Iepirkt būvuzrauga pakalpojumus.	komisiju
4.4. Radīto vērtību zaudēšana	zema	augsta	Force Majeur rezultātā ēkas, telpas, aprīkojums var zaudēt funkcionalitāti.	Apdrošināt ēkas, telpas, aprīkojumu pret negadījumiem.	Bērna izcelsmes pašvaldība
5. Finanšu riski					
5.1. Izmaksu, t.sk. būvizmaksu, sadārdzinājums	augsta	augsta	Izmaksu sadārdzinājums iespējams būvdarbu pieprasījuma pieauguma dēļ.	Plānot iespējamās izmaksas, ņemot vērā šā brīža tirgus cenas un iespējamo izmaksu pieaugumu. Izstrādāt detalizētu tehnisko projektu.	Bērna izcelsmes pašvaldība (iepirkumu komisija)
5.2. Eiropas fondu līdzekļu izmantošanas gadījumā izmaksu neattiecināmība	vidēja	augsta	Izmaksu neattiecināmība iespējama, ja finansējums netiek izmantots atbilstoši finansējuma devēja izvirzītajām prasībām un nosacījumiem.	Izpētīt un izprast finansējuma devēja prasības un nosacījumus. Ievērot finansējuma devēja prasības finanšu izmantošanas procesā.	Bērna izcelsmes pašvaldība (projektu vadītāji, īstenotāji)
5.3. Finansēšanas modeļa nepilnības	augsta	augsta	Finansēšanas modeļa nepilnības var rasties, ja netiek ievēroti visi normatīvie akti, iespējamais izmaksu pieaugums, kā arī nepietiekami tiek domāts par atbilstošu atlīdzības sistēmu darbiniekiem.	Plānojot budžetu, ņemt vērā spēkā esošos normatīvos aktus, izstrādātās metodikas, vadlīnijas, prasības pakalpojumu nodrošināšanai un iespējamo izmaksu pieaugumu. Reaģēt uz iespējamām izmaiņām.	Bērna izcelsmes pašvaldība BSAC, SD
6. Personāla resursu riski					

Identificētais risks	Riska iestāšanās varbūtība	Riska ietekme uz aprūpes reorganizāciju	Riska apraksts	Riska novēršanas pasākumi	Atbildīgais par riska mazināšanu
6.1 Personāla nevēlēšanās strādāt jaunos pakalpojumos	vidēja	augsta	Nevēlēšanās strādāt jaunos pakalpojumos var rasties dažādu iemeslu dēļ (piemēram, darbinieku vecums, izglītības līmenis, pieredzes trūkums, izdegšana līdzšinējā darbā, darbinieku savstarpējās saskarsmes problēmu dēļ, speciālistu un sabiedrības attieksmes stereotipu dēļ).	Noskaidrot un analizēt darbinieku vēlmes strādāt attiecīgajā pakalpojumā un tam nepieciešamo apmācību vajadzības. Nodrošināt darbinieku apmācības un atbalstu (piemēram, supervīzijas). Plānot atbilstošu finansējumu apmācību nodrošināšanai. Skaidrot darbiniekiem jauno bērnu aprūpes sistēmu. Veicināt darbinieku regulāru iesaisti kvalifikācijas celšanā. Rosināt darbiniekiem izmantot pārkvalifikācijas iespējas. Organizēt diskusijas ar darbiniekiem par vērtībām un stereotipiem, strādājot jaunajos aprūpes pakalpojumos.	BSAC un Bērna izcelsmes pašvaldība BSAC un Bērna izcelsmes pašvaldība Bērna izcelsmes pašvaldība BSAC un SD BSAC un Bērna izcelsmes pašvaldība BSAC un SD
6.2. Personāla resursu trūkums un mainība	vidēja	augsta	Personāla resursu trūkumu un mainību ietekmē darbinieku izpratnes un informācijas trūkums par jauno aprūpes sistēmu, personīgo un darbam nepieciešamo vērtību saskaņas trūkums, kultūras atšķirības, nedrošība par	Sniegt informāciju un uzlabot izpratni par jauno aprūpes sistēmu. Organizēt pasākumus, lai mazinātu vērtību atšķirības un stereotipus.	Darba devējs (BSAC, bērna izcelsmes

Identificētais risks	Riska iestāšanās varbūtība	Riska ietekme uz aprūpes reorganizāciju	Riska apraksts	Riska novēršanas pasākumi	Atbildīgais par riska mazināšanu
			darba organizācijas izmaiņām, atbalsta un zināšanu trūkums, darba metožu izmaiņas, aprūpes intensitāte.	Organizēt pasākumus, lai veicinātu dažādu kultūru savstarpējo pieņemšanu. Skaidrot darba organizācijas iespējamās izmaiņas. Sniegt atbalstu un organizēt zināšanu apguvi darbiniekiem (piemēram, supervīziju formā). Veicināt jaunu darba metožu apgūšanu. Analizēt darbinieku noslodzi un veikt nepieciešamās izmaiņas darba organizācijā. Nodrošināt konkurētspējīgu atalgojumu, lai piesaistītu labāko/profesionālāko personālu.	pašvaldība, SD)

5. pielikums

Indikatīvās izmaksas bērnu aprūpei dažādās alternatīvās aprūpes formās

Tabula 8

Investīcijas un infrastruktūras uzturēšanas izdevumi

Investīcijas un infrastruktūras uzturēšanas izdevumi	Mērv.	DZĪVOKLIS (atjaunot)	MĀJA (atjaunot)	KOTEDŽTIPA MĀJA (būvēt)
Infrastruktūras platība (bērnu aprūpei)	m2	**110**	**150**	**200**
Vienreizējie ieguldījumi infrastruktūras atjaunošanai/izveidei (t.sk. dokumentācijas izstrādei, materiāltehniskā aprīkojuma iegādei, būvekspertīzes un būvuzraudzības nodrošināšanai)	EUR/m2	**700**	**700**	**2 100**
Ikgadējā infrastruktūras uzturēšana	EUR/m2 gadā	6	6	2
Apkure[73] (cena par 1MWh - 54,9 EUR)	KWh/m2 gadā	200[74]	40[75]	40[76]
Elektroapgāde[77] (cena par 1MWh - 120 EUR: elektrības cenas, obligātās iepirkuma komponentes, sadales pakalpojumi)	KWh/m2 gadā	30	30	30
Pārējie komunālie izdevumi[78] (ūdens, atkritumu izvešana)	EUR/bērnu gadā	70	70	70

Tabula 9

Indikatīvās izmaksas EUR/bērnu gadā

IZMAKSAS UN INVESTĪCIJAS	Mērv.	AIZBILDNĪBA/ AUDŽUĢIMENE	DZĪVOKLIS (atjaunot)	MĀJA (atjaunot)	KOTEDŽTIPA MĀJA
Personāla izmaksas	**EUR/bērnu / gadā**	0	6 701	6 701	6 701
Komunālie maksājumi	**EUR/bērnu /gadā**	0	337	179	215
Infrastruktūras uzturēšana	**EUR/bērnu /gadā**	0	110	113	50

[73] SIA Ventspils siltums apkures tarifs
74 Vidējais siltuma patēriņš KWh/m2 gadā esošās nesiltinātās ēkās Latvijā. Avots: Latvijas Vides investīciju fonds. http://www.lvif.gov.lv/uploaded_files/sadarbiba/passreg/1_Energoefektivitate_PH.pdf (7.slaids)
75 Vidējais siltuma patēriņš KWh/m2 gadā ilgtspējīgā ēkā ar samērā zemu enerģijas patēriņu. Avots: http://www.lvif.gov.lv/uploaded_files/sadarbiba/passreg/1_Energoefektivitate_PH.pdf (7.slaids)
76 Vidējais siltuma patēriņš KWh/m2 gadā ilgtspējīgā ēkā ar samērā zemu enerģijas patēriņu. Avots: http://www.lvif.gov.lv/uploaded_files/sadarbiba/passreg/1_Energoefektivitate_PH.pdf (7.slaids)
[77] Electrum piedāvājums
[78] Eksperta pieņēmumi

IZMAKSAS UN INVESTĪCIJAS	Mērv.	AIZBILDNĪBA/ AUDŽUĢIMENE	DZĪVOKLIS (atjaunot)	MĀJA (atjaunot)	KOTEDŽTIPA MĀJA
Izmaksas bērnu uzturam un mīkstā inventāra iegādei (Saskaņā ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem)	EUR/bērnu /gadā	1 800[79]	2 300[80]	2 300	2 300
Atbalsts bērna rehabilitācijas nodrošināšanai	EUR/bērnu gadā	1 200[81]	1 200	1 200	1 200
Kopā izmaksas	EUR/bērnu /gadā	**3 000**	**10 648**	**10 492**	**10 466**

Tabula 10

Indikatīvās investīcijas un izmaksas alternatīvās EUR/gadā

IZMAKSAS UN INVESTĪCIJAS	Mērv.	AIZBILDNĪBA/ AUDŽUĢIMENE	DZĪVOKLIS (atjaunot)	MĀJA (atjaunot)	KOTEDŽTIPA MĀJA
Bērnu skaits	Bērni	**8**[82]	**6**	**8**	**8**
Darbinieku slodzes	Slodzes	**0**	**5,8**[83]	**5,8**	**5,8**
Infrastruktūras platība (dzīvojamā)	m^2	**0**	**110**	**150**	**170**
Personāla izmaksas (pieņemot, ka personāla vidējais atalgojums ir 3,8 EUR/h)	EUR	0	40 206	53 608	53 608
Komunālie maksājumi	EUR	0	2 022	1 432	1 720
Infrastruktūras uzturēšanas izmaksas	EUR	0	660	900	400
Uzturlīdzekļi bērnam (ēdināšana un mīkstais inventārs) Saskaņā ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem	EUR	14 400[84]	18 374	18 374	18 374
Atbalsts bērna rehabilitācijas nodrošināšanai	EUR	9 600[85]	9 600	9 600	9 600
Kopā izmaksas gadā	**EUR**	**24 000**	**70 862**	**83 914**	**83 702**
Investīcijas infrastruktūrai	**EUR**	**-**	**77 000**	**105 000**	**420 000**

79 Pieņemot, ka pabalsts audžuģimenē ievietota bērna uzturam pašvaldībās vidēji ir 100 EUR/mēnesī un pabalsts audžuģimenē ievietota bērna apģērba un mīkstā inventāra iegādei ir 50 EUR/mēnesī. Līdzīga apmēra pabalsti būtu nepieciešami arī aizbildnībā ievietotajiem bērniem.
80 Saskaņā ar ekspertu pieņēmumiem uzturs/mīkstais inventārs dienā vienam bērnam izmaksā 6,30 EUR.
81 Izmaksas rehabilitācijas nodrošināšanai vienam bērnam gadā, pieņemot, ka mēnesī nepieciešamas 4 speciālistu konsultācijas un katra konsultācija izmaksā 25 EUR.
82 Šāds bērnu skaits norādīts izdevumu salīdzināšanas atvieglošanai. Kopējais bērnu skaits – 46.
83 Sociālā darbinieka un sociālā audzinātāja slodzes, pieņemot, ka gadā ir 168 dienas, kuras bērni pavada izglītības iestādē un 198 dienas, kuras bērni pavada mājās (nedēļas nogales, skolēnu brīvlaiki, svētku dienas).
84 Pieņemot, ka pabalsts audžuģimenē ievietota bērna uzturam pašvaldībās vidēji ir 100 EUR/mēnesī un pabalsts audžuģimenē ievietota bērna apģērba un mīkstā inventāra iegādei ir 50 EUR/mēnesī. Līdzīga apmēra pabalsti būtu nepieciešami arī aizbildnībā ievietotajiem bērniem.
85 Izmaksas rehabilitācijas nodrošināšanai vienam bērnam gadā, pieņemot, ka mēnesī nepieciešamas 4 speciālistu konsultācijas un katra konsultācija izmaksā 25 EUR.